

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

139590

1469. O.g. 10.

VI *Exp. 115. 1. 3.*

Meum Testamentum, sibi in fine J. M. J.
mea cogitationes, mea ultimum verbum J. M. J.
in angustijs et morte, an in morte J. M. J.
meum auxilium in passione et salutaria J. M. J.
meum maximum gaudium, mea salus J. M. J.
Suscipite me, hoc rogo vos: J. M. J.
ex intimo corde, et in ultima hora J. M. J.
vobis commendo meam miseram animam J. M. J.
in vestras manus in fine meo J. M. J.
in vestrum sinum, gratijs plenum J. M. J.
ultimum meum verbum in morte est. J. M. J.

Benedictio supra infirmum

Benedicatur tibi Deus Pater, qui te creavit
✠ Benedicatur tibi Deus filius qui te redemit
✠ Benedicatur tibi spiritus S. qui te sancti-
ficat ✠. individua S. S. Trinitas Des.
tibi patientiam, et tibi vitam eternam.
Amen.

Azergat te Dominus fregit sui preciosisissimi
Sanguinis, tunc mundaberis, careris te
sui sanctissimi lateris, et deas
tunc dealbaberis super nivem.

Mein Testament, soll seyn an und f. m. g.
mein Aufseher und mein Licht vor f. m. g.
In angst und noth aus in den tod f. m. g.
mein hilff in trübs, und traurigkeit f. m. g.
mein geists forcht mein freilichheit f. m. g.
aufbruch mir, Es bitts ich - - f. m. g.
den freunds grund in der letzten stund f. m. g.
ruch ich befehl an ein arms fuß - f. m. g.
in ritt fänd an meinen ritt - - f. m. g.
In ritt schaff Holgnaden groß - f. m. g.
mein letztes wort in mangel, soll seyn f. m. g.

Abest

o Maria du süßste, liebste, süßste
o Maria du guade süßste Jungfrau
liebe Lilien, meine Maria, o. heilige
Joseph, du pflege der Knecht,
du bist lieb: Barmherzigkeit meines freunds
und Erbschaft ungetrübter
Barmherzigkeit, o. Barmherzigkeit
meiner, und segel mir Bräutigam
Meinma letzten ritt. Amen.

Oratio valde meritoria, quā
sapius in vita repetitā, elligiorum
quidam piaculares flamas effugere
promeritur etc. ideo ab infirmis
sapius recitanda.

04 —

Versus.

O Joon Jesu Xte! is bitts diß Däms
die bitts d' Frign und smertz
so du don mich gelibst; sanderbear
in jener stundt. da deins allersü-
ligste frey don deinen gebenedeyten
Leib is abgessiden; erbarm dich
meiner armen sündigen seel, wann
selbs don meinen Leib wieder
abgeiden. Amen.

Post Communionem

Es sey Xte. heiligs müß; don
Zeichnam Xte. verfaß mich; Es sey
Xte. heiligs müß; und Es sey
so don mein süß geslossen. we. so
müß; die man der Xte. söß mich
o gültiger Jern. verfaß mich; in

in Irre. O. O. Wende dich nicht um
o Herr! hilf mir! Es ist mir so sehr
wird von dir. Aber dem Herrn sind alle
Ihre Tugenden in der Hand meines Herrn
und ich will mich an die Hand setzen, hilf
Es ist dir, o Herr! Ich will dich
Lohn möge. Amen.

O du edelste Jungfrau Maria,
mein geistliche Mutter und Schutzgeistin
und geistliche Trösterin, ich will mich
an die Hand setzen der Trösterin. Hilf mir
dies. O Mutter Gottes, hilf mir jetzt
und allezeit mich nicht in der Not
dies! Bist für mich in der Liebe
Hilf mir, und erweise mir die Gnade
meiner Kinder. Verleihe mir die
unbegreifliche Gnade zu mir, und erweise
mir die Gnade der Gnade. Hilf mir
dies. O gütige, O milde,
O süße Jungfrau Maria. Amen

METHODUS
Adeos, qui moriun-
tur adjuvandos

Ex

*Complurium Doctorum, ac
piorum Scriptis, diuturnoque usu &
observatione collecta*

à R. P.

JOANNE POLANCO
S. J. Theologo, & in com-
munem utilitatem crebris novis
typis excusa, novissimis
dicata

Honoribus DD. Sodalium
congregatorum sub titulo

B. M. V. in Coelos As-
sumptæ

In

*Archi-Ducali Soc. JESU Collegio
Labaci Anno M. DCC. XLIV.*

Typis, Adami Frid. Reichhardt,

Ultima Suspiria piè morientis.

Adoro te Deum unum, vivum, & verum!

In te credo æterna veritas!

In te spero infinita misericordia!

Te amo super omnia propter te! ò summa bonitas.

Domine! pœnitet me peccasse amore tui! non peccabo in æternum!

JESU fili David miserere mei! Non mea Domine! sed tua voluntas fiat!

Hic ure! hic seca, hinc non parcas, ut in æternum parcas.

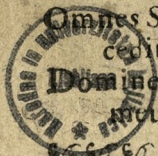
JEsu esto mihi JEsus, & salva me.

Mater Dei! memento mei!

Sancti Angeli mei defendite me!

Omnes Sancti & Sanctæ Dei intercedite pro me!

Domine JESU suscipe Spiritum meum.

I N D E X.

- Cap. 1. de ijs, quæ pertinent ad adjuvantem. fol. 1.*
- Cap. 2. de his, quæ cum moriente ad animam ejus juvandam tractantur. 2.*
- Cap. 3. de ijs, quæ sunt tractanda cum moriente, quòd attinet ad conjunctos, corpus, & bona externa. 24.*
- Cap. 4. quid agendum, cum necessarij aliquid deest morienti, licet aliqua jam facta sint. 30.*
- Cap. 5. quomodo exercendi moribundi circa fidem. 35.*
- Cap. 6. quomodo sit spes erigenda in moriente. 40.*
- Cap. 7. quomodo Charitas in moriente promovenda. 59.*
- Cap. 8. quid factò opus cum moriente, qui jam omnia necessaria peregisse perhibetur. 71.*
- Cap. 9. qua ratione juvandus, qui ex vitæ nimio desiderio non satis æquo animo moritur 88.*
- Cap. 10. quomodo procedendum cum eo, qui ex affectu ad æterna, vel alias ob causas timet mortem. 110.*

- Cap. 11. quid cum impatientibus agendum. 110.
- Cap. 12. quid agendum cum tentatis in fide. 116.
- Cap. 13. quomodo iuvandi, qui diffidentia affliguntur. 116.
- Cap. 14. quomodo iuvandi, qui malis nimie confidentie & presumptionis tenentur. 137.
- Cap. 15. quid agendum cum eo, qui parum jam mente valet. 140.
- Cap. 16. quid cum eo, qui usum habet rationis & sermonis, sed parum superest temporis. 146.
- Cap. 17. quid agendum cum illis, qui intellectu valent, sed voluntas illis agra est. 152.
- Cap. 18. de ijs quæ ad morientem iuvandum faciunt, sed sine ipso trahantur. 166.
- Cap. 19. de ijs, quæ ad adjuvandos eos pertinent, qui assistunt morienti. 171.
- Cap. 20. ordo commendationis anime. 177.

CAPUT PRIMUM.

*De ijs quæ pertinent ad eum qui ad-
juvat morientem.*

Intelligat in primis, qui
dat operam eis juvan-
dis, qui ex hac vita de-
cedunt, quanti sit mo-
menti, & quàm veræ charitatis o-
pus, proximis in tali statu consti-
tutis, ubi de summa rerum agitur,
subvenire. Nullibi enim gravius
erratur, & cùm mors semel tan-
tùm accadat, si quis error hic ad-
mittitur, nullo ingenio corrigi po-
test: adde quòd sæpe accidit, ut hu-
jusmodi ministerio divina provi-
dentia ad portum æternæ salutis
eos adducat, qui sine ipso in æter-
num erant perituri, vel certè in
purgatorio graviores ac diuturnio-

res pœnas passuri, aut si neutrum horum evenit, illud quidem certè hæc functio, quod ad alia spectat, boni adfert, ut morientes in majore decedant charitate, & contrâ; ac proinde etiam majore post hanc vitam beatitudine apud Deum, & gloria perfruantur. Quod si eos, qui sani sunt, magnum est opus pietatis, ad hæc ipsa, per prædicationem & sacramentorum ministerium, vel quavis ratione adjuvare, cum & alio tempore & alijs medijs id fieri, & postquam adjuti erunt ab accepta gratia excidere possint, quantò majus est jamiam ex hac vita in aliam migraturis succurrere? cum illud sit certissimum, quod ubi ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit: si benè vitam finierit, in Austro erit æternæ salutis: si malè, in Aquilone æternæ miseriæ.

Deinde advertat, quod ipse im-

pares admodum vires ex se habeat
ad tantum opus, scilicet cooperan-
di Deo ad salutem animarum, mor-
te præsertim imminente, cum pro-
pter vim morbi ratio à considerati-
one rerum salubrium distrahi so-
let, & propter timoris aliorumque
affectuum vehementiam, minùs
apti ferè sunt homines, ut negoti-
um suæ salutis, prout oportet,
transigant: cum tamen Dæmon
sciens, quod modicum tempus ha-
bet, omnes vires suas exerat, ut
morientem, si qua ratione possit,
perdat: & ut malignus est & sa-
gax, id multis modis (quantum à
Deo permittitur) curet. Unde qui
hoc officio fungitur, humiliter co-
ram Deo suam imbecillitatem a-
gnoscat, & sibi diffidens, totam
spem bene gerendi & quod inten-
dit consequendi, in divino auxilio
constituat.

Purissimam habeat intentionem
juvandi morientes in tanta necessi-

tate ad ultimum finem suum assequendum, considerando, quod imago Dei, quod Christi membra, quod ipsius sanguine & vita redempti sunt, & quasi substituatur à Christo ad illos adjuvandos, quos ipse tantoperè diligit, & quorum salus in ipsius magnum honorem & gloriam cedit, excitet in se vehemens salutis eorum desiderium, & omni studio cooperari Dei providentiæ conetur, ne fructus mortis Domini nostri Jesu Christi in eis pereat.

Qui ergo hoc officium ex obedientia, vel charitate exercet, pro gratia adjuvandi morientes quotidie in universum oret, & cum peculiari affectu pro singulis eorum, ad quos juvandos vocatur, tam dum ad eorum domos se confert, quàm dum in eisdem manet: ac per breves elationes cordis, desiderium salutis morientium in se renovet, & ad eos applicet: sacrificij

cijſ etiam Miſſarum hoc ipſum in genere, & in particulari faciat.

Res ipſas, quæ dicendæ ſunt, vel agendæ, ac modum & ordinem earum, benè intelligat, & in memoria habeat, ne accidat, ut cum exigua morientis utilitate & aſtanti-um minore ædificatione ſuum faciat officium: & ſi ad unam concionem habendam ſtudium ad res opportunas, & ordine congruo dicendas adhibetur, quantò magis ad negotium hoc tam arduum præmeditatio & rerum, & ordinis erit neceſſaria? eſt tamen ad-vertendum, quod nec res eadem ſem-per, nec eodem modo erunt dicen-dæ, ſed pro diſpoſitione varia mo-rientium, & loci ac temporis, ma-jori, vel minori commoditate vari-ari oportebit, aliter enim cum ma-gnis, quàm cum plebeis homini-bus: aliter cum doctis & ingenio-ſis, quàm cum indoctis ac rudibus: aliter cum exercitatis in rebus ſpi-

ritualibus, quàm in exercitatis: aliter cum choleris & impatientibus: aliter cum ijs, qui sedato & patienti animo sunt, agendum est. Prioribus enim pauca, selecta, erudita, & oportunè dicta; posterioribus, plura, magis explicata, & ipsorum captui accommodata quadrare solent. Cum ejusdem etiam naturæ & qualitatis hominibus aliter, si sensibus valent; aliter, si jam sunt hebetiores: aliter si morbus non affligit doloribus, aliter si affligat: aliter si tempus suppetit: aliter si breve est, procedendum erit. Vnde præter illa documenta, quæ in genere præscribi possunt, discretionem semper opus habebit, qui juvat morientem, ut scilicet utatur in iis omnibus, quæ præmeditatus est, vel tantum quibusdam eorum, pro re nata, & prout expedire ad præsens judicaverit, non uno contextu omnia dicendo, nec properanter, nec uno tono, sed pau-

paulatim dicet, quæ opportunè dici, & audiri ab ægroto poterunt, interrumpendo filum dicendorū, partim silentio, ut meliùs ille digerat, quæ audivit: vel sponte sua utiliter cogitet: vel ut quiescat: partim interrogando de alijs rebus communibus, & partim orando pro eo, & alios ad hoc ipsum hortando, & postea prosequatur, quæ cœpit. Clausulæ loquentis sint breves & sermo simplex, & pium affectum ostendens: & cum prudentibus & gravibus, non tam instructis phrasi, quam in memoriam redigentis, vel, quòd ab eis fieri creditur, referentis, ubi expedit.

Si non est perspecta ægrotantis, ad quem accedit, persona, & habitudo: & occasio detur, in ipso itinere curet, qualis ille sit, & quomodo se habeat, cognoscere, id est, an sit vir eruditus, an prudens, an patiens, an utatur integris sensibus

bus & iudicio, an credatur vicinus
morti, an testamentum fecerit, an
confessus fuerit, an comunicave-
rit, & extremam unctionem sum-
pserit: quod vitæ genus tenuerit,
an aliquid in eo sit magni momen-
ti, de quo admoneri debeat, an se
afflictum in spiritu ostendat, an
integro sit auditu, ut bene audiat,
si quid loquatur submisse, &c. Ipse
etiam observet mores hominis, &
non ex abrupto incipiat, sed jam
ingressus ad infirmum, ipsum & as-
sistentes salutet, prout decet, &
quomodo se habeat, interroget, &
compassionem habeat, & præfere-
rat, & si ægrotus ipse quid dicere
velit, audiat eum, & valde caveat,
ne tædio ipsum afficiat, vel rebus
ipsis, vel tono altiori, quàm sit o-
pus, vel repetitionibus rerum ea-
rundem, quin potius animadver-
tens paulatim hominis ingenium,
consolari eum studeat & amanter
& prudenter cum eo agendo, ejus
be-

benevolentiam sibi conciliet, ut
quæ ad suam salutem pertinent,
audiat libentius, admittat facilius,
& ita magis proficiat, & ipso rever-
tente, si redire oporteat, potius
recreetur in Domino, quàm mo-
lestia afficiatur, demum postquam
explorata fuerint ei, quæ oportet
intelligi, utatur religiosa & mode-
sta libertate in omnibus, quæ ad of-
ficii sui functionem pertinent, tam
erga ægrotum, quàm circumstan-
tes.

CAPUT II.

*De his quæ cum moriente ad animam
ipsius juvandam tractantur.*

QUæ in auxilium morientis fi-
eri utiliter possunt, & cum
ipso, aut per ipsum transiguntur,
in duplici genere sunt, aliqua enim
ut necessaria censentur, quæ ad fa-
ciendum, quod debet, hominẽ di-
sponunt: aliqua ut convenientia
& utilia, quæ ad consolationem
scilicet & majus meritum morien-

ris pertinent: & quidem necessaria vel adjuvant morientem in ijs, quæ ad animæ statum, vel in ijs, quæ ad providentiam erga sibi conjunctos, & corporis ac rerum externarum dispositionem faciunt; & quamvis hæc aliter curari debent, cum & ipsius intellectus, & voluntas, & temporis commoditas, omnia exactè fieri permittit: aliter cum aliquid horum deest; prius omnia tractabimus perinde ac si ægrotantis ac temporis dispositio integrum ipsi auxilium exhiberi permitteret: deinde de ijs casibus seorsim agetur, in quibus, quod desit aliquid horum, personæ habitudini, ac tempori se accommodare oportebit.

Prima ergo, & præcipua cura juvantis eos fideles, quibus mors juxta peritorum sententiam creditur imminere, sit circa animæ statum, ut scilicet in gratia Dei, & charitate ex hac vita decedant. Et quia
per

per Sacramenta ea in cordibus nostris per Spiritum sanctum diffunditur, ut eis muniatur infirmus, primo quoque tempore curandum est. Postquam ergo salu- taverit ægrotantem, & (si expedire judicabit) Evangelium, aut Orationem super ægrotos dici solitam, vel utrumque recitaverit, vel aliquid mente in Deum elevata, & super eum manibus impositis oraverit, sedensque aliqua vel audiverit, vel interrogaverit, sumpta occasione ex his, quæ ægrotans responderit, vel aliunde, significet blande & amanter (nisi in aliquo casu videretur ad Sacramenta prius adducendus, vel huiusmodi nuntium differendum esse, cum periculum non esset in mora) quòd medici secundum artis suæ experientiam de ipsius vita dubitant: adjungens nunc tempus esse, cum humana auxilia parentum, & amicorum parum ip-
sum

sum sublevare possint, ut toto se corde ad Patrem cœlestem convertat, qui ut amantissimus vult, & ut omnipotens potest juvare, vel sanitatem (si expedit) restituendo, vel in omnem eventum, sanitatem & vitam perpetuam ei tribuendo. Convertat etiam se, & spem suam erigat in verum amicum JESUM Christum, qui tantoperè ipsum dilexerit, & pro eo sanguinem suum totum effuderit; quæ probatio amicitiae perfecta fuit, nam (ut ipse testatur) majorem dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Christus est amicus verè fidelis, qui cum alij deerunt, scilicet in morte, quòd nollint vel non possint prodesse, tunc ipse maximè & vult, & potest amicos juvare. Idem etiam est sapientissimus Medicus, qui non solum corpus (cùm id convenit) ad brevem hujus vitæ periodum, sed animam etiam

etiam per gratiam suam sanat, & post resurrectionem perfecta, & perpetua sanitate corpora sanabit. Ut autem gratia ipsius sanet animæ vulnera, & morbos, medicina sacramentalis est necessaria, ideo confessionem debet integram facere, & per ipsam æterno Patri reconciliari: si differret per aliquā horā, ut sibi commodiorem, vel ut peccata melius posset recordari, & temporis angustia non urgerent, admittendum id esset, & suo tempore redeundum ad confessionem audiendam, nisi ægrotus alij confiteri deberet: imò si morbi ratio id feret: & generali confessione opus habere infirmus videretur, ei suggeri posset, ut non solum ab ultima confessione cogitet, quæ conscientiam premunt, sed & alia antea vitæ peccata, præcipue si circa ea pacatam conscientiam non habeat, recogitet, juxta illud Ezechia: *Recogitabo om-*

*nes annos meos in amaritudine anime meae: si dilatio non petitur ad hos fines, sed quia detractat laborem ingrediendi ad se ipsum infirmus, vel ob tentationem aliquā, & non videtur probabile, quod postea magis paratus erit, dicat illi, quod, ut Pater æternus & Dominus noster Iesus Christus in suam gratiam & amicitiam ipsum admittat, oportet ut peccata, quæ dividunt inter Deum & ipsum, tollantur, & hoc fiet per Sacramentum pœnitentiæ: proinde ne differat hoc impedimentum remove, etiam contra sapientis in Ecclesiastico consilium, qui dicit: *Ne tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem*; non possumus nobis unam horam vitæ polliceri, & tamen pœnitentia in illa hora acta potest vel ad regnum Dei aliquem perducere, vel ab ipso exclusum, & damnationis æternæ reum relinquere; ideo idem Sapiens*

ens ait: Repromissio nequissima multos perdidit, quia si peccatis obnoxij promittunt sibi vitam longiorem, & retardant conversionē. & mors, vel delirium eis supervenit, cū non amplius pœnitendi tempus habeant; actum est de ipsorum salute, & in æternum peribunt. Adde quōque ut auctor quidam benè ait: Qui non est hodie, cras minus aptus erit. Demū cū primum fieri poterit, ad confessionem adducat, & suam operam in redigendis ad memoriam peccatis promittendo eam faciliorem ægrotanti reddere conetur, & cum assensum ejus habuerit, semotis arbitris, audiat quæ ipse sciet & volet dicere: deinde ipse juvet de ijs, quæ sunt probabiliter omissa, percunctando & numerum & circumstantias necessarias: quæ postquam habuerit, quantum satis est, tunc ad contritionem (si eam imperfectam animad-

madverterit) hominem juvet, id
 tamen cum ea moderatione faciat,
 ne in diffidentiam ægrotus, & ni-
 miam animi dejectionem incidat;
 moneat ergo ut consideret magni-
 tudinem DEI, cujus præcepta
 transgressus est, sub quo præ hu-
 militate profunda incurvantur,
 qui portant orbem; Angeli præ
 reverentia contremiscunt: & ut
 nihilū est omnis magnitudo crea-
 ta. Consideret etiam in Deo ju-
 stitiæ zelum, quo Angelos & ho-
 mines peccantes tam acerbè puni-
 vit: & sanctitatem, qua sic odit
 peccatum, ut si quis in illo mori-
 atur sine pœnitentia, licet sit alio-
 quin filius dilectissimus, in æternū
 eum privet hæreditate cœlesti, &
 ad inferni tormenta nunquam fi-
 nienda releget. Advertat autem
 Sacerdos, ut diximus, ne nimis
 terreat ægrotantes, præsertim si
 subtimidi viderentur, & magis
 contritionē excitet, (quocūque
 illi

illi sint ingenio) in memoriam redigendo, quàm multis beneficijs naturæ & gratiæ ipsum Deus sit prosecutus: quanta ipsum prævenit dilectione, qui proprio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illū, & utique pro singulis: quanta nobis bona in regno cœlesti post hanc vitam præparaverit: quàm sit in se bonus & infinitum amabilis, & dignus omni honore, obedientia, & obsequio, & tunc dicet: hunc ergo DEUM, tantæ Majestatis, tantæ sanctitatis, tantæ bonitatis, qui te de nihilo creavit, & in filium adoptavit, & tanta dilectione & beneficiis te prosecutus est, contempsisti, & injuria affecisti, & quod in te fuit, sanguinem JESU Christi filij ejus pro te effusum conculcasti, & in his & illis peccatis (quædam graviora repetendo breviter) animam tuam commaculasti, quantum ergo dolere debes, quòd tam in-

ingratè te gesseris erga talem, & tantum Patrem & benefactorem? deinde animet eum, & erigat dicendo: perpende, quòd sic offensus Pater cœlestis, pro sua tamen misericordia infinita, ad pœnitentiam te expectavit, quodque per Prophetam promisit, in quacunque hora ingemuerit peccator, omnium iniquitatum ejus non recordabor: quod JESUS Christus, qui pro peccatis tuis mortuus est, apertis brachijs in cruce (ut vides) te invitat, ut ad ipsum cum dolore vitæ præteritæ refugias, ut amplectatur te, & sanet animam tuam, & ad tibi comparatam suis doloribus beatitudinẽ adducat. Dic ergo corde & voce, si potes, cum publicano: *Deus propitius esto mihi peccatori.* Dic cum Davide, *Domine propitiare peccato meo, multum est enim.* Dic cum eodem pœnitente: *Miserere mei Deus, O si te nunquam offendissem, O Pater amantissimè.*

tissime displicet mihi valdè, quòd
 tam ingrattè tuam bonitatem offende-
 rim, O Domine Christe, qui me tan-
 ta charitate peccatorum vilissimum
 redemisti, sanguinem & vitam tuam
 mihi impendendo, pœnitet me pluri-
 mum, quòd tam sæpè, & tam gravi-
 ter tua mandata prævaricatus sum,
 quis mihi det fontem lachrymarum,
 ut defleam ingratitude & malitiam
 meam, qua te, qui tantopere me ama-
 sti, & honorasti, contempsi, & crea-
 turas vilissimas tibi in affectu amoris
 mei præposui? firmiter propono, cum
 tua gratia velle me potius in poste-
 rum millies mori, quàm te offendere,
 etiamsi diu mihi vivendum esset in
 terra. Hæc ergo & similia, vel par-
 tem eorū vel si quæ magis accom-
 modata personæ pœnitentis oc-
 current, dicat, ut ad contritionē de
 peccatis præteritis, etiam oblitis,
 & affectum eorum relinquendum,
 & emendationem, si viveret, fir-
 miter proponendam, adjuvet &
 quoad

quoad ejus fieri possit, curet, ut contritio sit charitate informata, & non ex timore tantum: & ut firmum vitæ seriò emendandæ propositum, si supervixerit, in eo sit: & tunc consolando eum spe veniæ, & reconciliationis cum Deo, absolutionis beneficium impendat, & si aliquas indulgentias ei poterit impertiri, quàm largè licebit, impertiatur, & ut patienter morbū, & ejus molestias, & mortem ipsam, si Deo placuerit, de manu ejus suscipiat pro satisfactione suorum peccatorum, & ob Dei amorem admoneat, & pœnitentia alia vel non injungatur (nisi brevissima, & quàm possit facilè peragere) vel si injungitur alia major, non nisi recuperata valetudine ad eam se teneri ægrotans intelligat.

Si tamen habet aliquid alieni, quod restituere debeat, & statim possit, videat Sacerdos, an expediat differre absolutionem, donec

id opere compleat. Vel si non differt, quia promittenti se statim id facturum credit, urgeat, ut vivens id fieri curet, ne hæredum arbitrio id relinquat, quod tantopere ad suæ salutem animæ pertinet, hoc de rebus clarè debitis intellige: si res esset dubia, & ipso vivente declarari posset, an ad restitutiones teneatur (ut in habentibus negotia vel administrationem bonorum alienorum accidere facilè posset) primo quoque tempore id fiat: si non ejusmodi res est, ut statim possit veritas elucescere, in testamento, vel codicillo decernat, ut re declarata cuique quod suum est reddatur, & tantundem fiat; si clarum quidem est debitum, & tamen non potest statim restitui, id solet bonum esse consilium, ut hæredes aliqua pœna ad restitutionem tempestivè faciendam, si statim non potest fieri, obligentur, sed valdè optandum, & curandum est, ut statim fieri possit.

Si

Si cum aliquo intercedit inimicitia publica, non solum ut ignoscatur, sed si fieri poterit, ut coram notario, & testibus id constet, curandum est: & si ipse alium offendit, mittat ad veniam petendam, & satisfaciat offenso, ut oportet, & pax (si res id feret) dum ægrotus vivit, conficiatur, secreta autem secretè, si quæ fuerint hujusmodi transigantur.

Si ad famæ restitutionem fuerit obligatus, eo modo quo poterit; per se, vel per alium eam restituere curet, verbo, vel scriptò, si excommunicatus esset aliquis ex ijs, quibus mors imminet, curetur, ut se submittat totis viribus Ecclesiæ ordinationi, ut beneficium absolutionis consequatur.

His quæ ad confessionem pertinent transactis, viaticum sanctissimæ Eucharistiæ, dum sensus vigent, a Parocho, vel de ejus aut superioris facultate ab ipso, qui

ju.

juvat morientem, vel alio sumat
 ægrotus, ac prius instruatur, ut se
 præparet ad illud dignè sumen-
 dum, præcedente reconciliatione,
 si ea opus erit, & cum quanta hu-
 militate, Fide, Spe & dilectione
 fieri poterit, communicet. Admo-
 neatur etiam, ut Sacramentum ex-
 tremæ Undionis sumat, vel sal-
 tem petat, ut suo tempore adfera-
 tur, & ejusvis ægrotanti declare-
 tur, quæ duplex est (præter effe-
 ctum communem conferendi gra-
 tiam, quam habent omnia Sacra-
 menta) altera scilicet, ut præpa-
 retur ad professionem in cœleste
 regnum à peccatis & eorum reli-
 quijs per eam expeditus: altera,
 ut si sanitas corporis ejus utilis est
 futura, etiam illā promoveat juxta
 illud Jacobi: Infirmatur quis &c.
 & oratio fidei salvabit infirmum,
 ideo non est expectandum, ut jam
 naturæ vires penitus sint prostra-
 tæ, & sit sensuum expers ægrotus:
 sed cum medicus dixerit, secun-

dum artem medicinæ, ipsum ad finem jam accedere, vel in periculo magno mortis versari, dari debet hoc Sacramentum, ut intelligat infirmus quæ dicuntur, & quam devotè poterit, Parocho ungenti ipse respondeat. Quòd si in delirium, vel sensus hebetudinem incideret, hoc devotionis fructu privaretur, quamvis non præcipuo hujus Sacramenti fine, & ideo etiam in tali statu danda est unctio, si prius data non fuisset.

C A P U T III.

De ijs, quæ sunt tractanda cum moriente, quod attinet ad conjunctos, corpus & bona externa.

Postquam circa ea, quæ ad animæ dispositionem pertinent officio suo functus erit, qui juvat morientem, eodem fungatur circa ea, quæ ad providentiam ejus erga sibi conjunctos, & ad corporis & bonorum dispositionem pertinent.

fi-
lo
pet
at
m
ti
ri
ci
ri
uo
ti
fi
nent: quamvis expediet, ut post
confessionem statim ista curentur.
Redigat ergo ipsi in memoriam,
si uxore habet, ut eidem prospici-
at: si filios minores, ut eorum tu-
telam, & institutionis curam ali-
cui relinquat, de quo speret, quod
ip forum commodis serio consulat:
si filias domi habeat, nondum sta-
tum vitæ certum habentes, provi-
deat, quoad ejus fieri possit, ut ju-
xta vocationem Dei, vel in matri-
monio vel in monasterio collocen-
tur.

Si nepotes, vel alios consangui-
neos habet domi, quorum susce-
perit curam; si servos vel famili-
am, cui debeatur stipendium, me-
mor sit eorum, ut officio æquitatis
& etiam charitatis erga eos satis-
fiat.

Si fortè vel tutelam aliorum vel
bonorum principis, cõmunitalis,
vel privatorum administrationem
suscepisset, vel officium publicum

gerit, de quibus vel reddere rationem vel aliquid facere, aut dicere teneatur, ut suæ conscientiæ & aliorum communi, aut privato bono consulatur, admoneatur, ut dum habet rationis usum & tempus quàm expeditè poterit, id faciat vel alijs faciendum committat.

De corpore etiam suo ut constituat, ubi sepeliri debeat (nisi constaret id jam constitutum esse) & quomodo suggerat, horteturque eum, ut ita protestationis fidei suæ & auxilij spiritualis, ac decentiæ status rationem habeat in apparatu exequiarum, ut pompæ superflue & ad solatium viventium, non ad animæ propriæ utilitatem facientes, ad decentem moderationem revocentur.

Demum ipsum adhortetur, ut disponat de bonis suis per testamentum justum & pium, memoret quod non habemus hic civitatem permanentem, futuram inquire-

mus, & si prius testamentum fecisset, suadeat, ut consideret, an ei aliquid addere, vel detrahere, vel immutare putet necessarium, quod per codicillum fieri potest: & in eo (sicut etiam in testamento) primo loco satisfieri jubeat eis, quibus aliquid debet, siue de familia ipsius sint, siue non, quamvis si vivens potest his debitis satisfacere (ut dictum est) potius id curare deberet. Uxori si eam habeat, dos saltem assignetur: liberis, quæ illis jure naturæ & civili, & etiam ex charitate debentur, relinquat.

Si præterea bona, quæ creditoribus & hæredibus, ut dictum est, debentur, suppetit facultas ad pia legata facienda (quandoquidem de quinta parte bonorum liberè potest disponere, vel de alia juxta leges patriæ) siue ipsemet petat consilium, siue non petat, quando ipsi utile, & Deo gratum fore videbitur, admoneat, ut Eleëmofynas

in testamento vel codicillo ad pauperum, & piorum locorum sustentationem relinquat; si tamen rerum & personarum dispositio id ferret, suadendum eis esset, ut etiam hæc potius viventes faciant, quam testamento legent: multò enim magis eum juvarent, sicut magis una quæ præfertur fax, quàm quatuor, quæ sequuntur, confert ei, qui per obscurum locum ingreditur, ne labatur: nec tantum hujusmodi eleëmofynæ, & pia opera in vita facta ad satisfactionem majorem pro peccatis, sed ad meritum etiam majus beatitudinis conferunt, unde qui vivens dispensat, quæ potest pauperibus, & pijs locis, dicere poterit cum Laurentio: Facultates meas in cælum manus pauperum deportaverunt. Si forte testamentum aliàs fecisset in statu animæ minus bono, suadendū est ægroto, ut renovet intentionē piorum legatorum, imò & omnium bonorum, quæ

quæ unquam egit, & ratum habeat, quod ibi & quodocunque fecit, ut si tunc in statu gratiæ non fuit, saltem modò legata & opera pia rata habendo, & ad Dei gloriam referendo, meritoria vitæ æternæ faciat, & si in factis hoc expedit, multò magis in faciendis exhortari oportebit, ut omnia, quæ in testamento legat, vel aliter facit, ad bonum aliquem finem referat, & si quod opus perpetuum est, ut hospitale vel monasterium, vel quid simile, caveat, ne vanitas memoriæ sui relinquendæ potiùs, quàm Dei & proximorum amor ipsum moveat, significando, quòd qui (non imminente necessitate subveniendi pauperibus præsentibus, quæ præferenda esset) fundationes perpetuas relinquit, cum præcipua intentione cultus Dei, & salutis proximorum, majus præmium essentiale promeretur, quàm qui ejusdem valoris eleëmofynas in fa-

tisfactionem suorum peccatorum; intra tempus aliquod breve expendendas, relinqueret.

Refert etiam plurimum, ut morientem ad utendum in condendo testamento operâ virorum bonorum, prudentium, & peritorum, hortetur: & ut tales executores testamenti relinquat, quorum re-ctitudini, & si fieri potest, benevolentia erga se & suos possit confidere, & ultra duos vel tres testamentarios hujusmodi relinqui fere non expedit.

C A P U T IV.

Quid agendum, cum de necessarijs aliquid deest morienti, licet aliqua jam facta inveniat, qui advocatur.

SI quando aliquis accersitur ad eum, qui moritur juvandum, at jam ille confessus est, sed non communicavit, hortetur eum (si opus est exhortatione) ad viaticum

cum sanctæ Eucharistiæ primo quo-
 que tempore accipiendum , ut ab
 illo bonorum omnium fonte vires
 hauriat ad labores suæ ægritudi-
 nis tolerandos , & ad securius (si
 oportuerit) iter hoc laboriosum
 & periculosum , quo à præsentē
 vita in futuram transitur , per-
 agendum : & poterit exemplum
 Eliæ adducere in figura hujus Sa-
 cramenti, cū fugiens Jezabelem,
 & ex tædio laborum & afflictio-
 num mortem desiderans, & pe-
 tens, pane ab Angelo allato cum
 vase aquæ refectus ambulavit in
 fortitudine cibi illius usque ad
 montem DEI Oreb, & alia hujus-
 modi. Addi etiam posset matu-
 randum esse, ne si vomitus vel ali-
 ud deglutiendi impedimentum su-
 perveniret, privetur hujus Sacra-
 menti singulari auxilio. Poterit
 etiam hortari, sicut 2. cap. dictum
 est, ut se præparet ad dignè sumen-
 dum hunc verum panem, qui de

cœlo descendit, per reconciliatio-
nem, & alia media, de quibus eti-
am instruere ægrotum debet. Et
si volet ipsi confiteri, in reconcili-
atione poterit dextro modo pete-
re, ut in cap. 8. dicitur, an aliquid
sit, quod grauet ipsius conscientia-
am, quod omiserit in confessione,
vel non quantum par erat, explica-
verit, vel quod ad restitutionem
rerum, vel famæ, aut ad pacificati-
onem cum aliquo pertineat: &
tunc faciat, ut in 2. cap. dictum est.
Petat etiam, an doleat de peccatis,
& si coniicit, quod eget majori
contritione, iuvet eum, adhiben-
do ea media, de quibus prædicto 2.
cap. est actum, vel partem eorum.

Si testamentum non fecit, hor-
tetur ad illud faciendum, juxta
ea, quæ 3. cap. præcedente dicun-
tur, nec differat in tempus diffici-
lius, quod initio ægri tudinis, imò
in sanitate factum oportuit. Et si
factum quidem est testamentum,
sed

sed aliquid videtur immutandum, addendum vel minuendum (quod vel ex verbis infirmi, vel ex aliorum relatu, aut alio pacto sacerdos poterit cognoscere) per codicillum id fieri posse admoneat, & ad ea, quæ videt ejus animæ maximè convenire facienda, quæ dum vivit fieri possunt, disponere infirmū conetur, ut 3. cap. dictum est.

Si solum deest extrema unctio, ad illam petendam hortetur, sive statim sive postea: si differenda videbitur, ut supra etiam 2. cap. diximus bono tamen modo, ne terrore infirmus deiiciatur, suadere oportet hujus sacramenti susceptionem. His peractis, ut dictum est, ad id jam ferri debet ejus, qui morientem juvat intentio, ut in fidei, spei, & charitatis exercitatione & consolatione conjuncta, morientem disponat juxta ea, quæ quatuor sequentibus capitibus continentur.

Si tempus prolixius morienti datur, & mens sana est, aliqua ei legi possent ex his, in quibus spiritua- lem consolationem & auxilium sa- nus sentiebat, & interdum (si ti- metur probabiliter, quòd sit con- fessus negligenter divina præcep- ta explicari expediet, ut si oblitus esset in confessione, in memori- am reducatur.

Advertatur etiam ne nimia spes vitæ temporalis infirmo detur: ac- cidit enim, ut propter incertā hu- jusmodi spem, ad æternæ vitæ con- secutionē non, ut oportet, serio se disponat, hortari satis convenit, ut per contritionem & theologicali- um virtutum exercitationem per- fectam animæ salutem, & profectū diligenter curet, & si expedit, ut corporis salus etiam restituatur, Deus eam adiiciet.

Quamvis audiat Sacerdos, qui ad moriturum accedit, quòd omnia sacramenta is susceperit, & testa-
men-

mentum condiderit, petere ab eo nihilominus posset, an aliquid sit quod conscientia ipsi dicat superesse, & si dicet aliquid, quo juvari oporteat, id faciat, si scrupulos tantum vel sollicitudinem ac timorem non necessarium esse animadverterit, bono animo & quieto esse jubeat, & ad alia, quæ inferius dicuntur, se convertat.

C A P U T V.

Quomodo exercendi, qui moriuntur, circa fidem præcipuè, qui non distinctè, quæ oportet, noverunt.

SI animadverteret, qui juvat morientem, quod in ijs, quæ ad fidem pertinent, quamvis omnia quæ oportet credat, non tamen explicitè prout tenetur credat: necessarium est ei in hac etiam parte auxilium ferat. hoc autem fiet per aliquam expositionem articulorum fidei brevem, & captui personæ accommodatam: ut si dicat

ad eum, dicamus charissime frater,
vel Domine, simul Apostolorum
symbolum & illud inchoando, vel
si videbitur, absolvendo, vernacu-
la lingua explicet modo paraphra-
stico singulos articulos, quos Lati-
nè dixerit: vel eos, quorum expli-
catione magis egebit infirmus. Pro
ijs qui peritiores alioquin sunt, vel
sibi videntur, & tamen indigere a-
liqua distinctiore cognitione arti-
culorum fidei deprehenduntur,
posset alius sumi modus, scilicet se
commendantis Deo, ut dicat, præ-
eunte eo qui juvat: *Commendo me
tibi sancta Trinitas, Pater, Fili,
Spiritus Sancte, qui in unitate sub-
stantiæ unus & verus est Deus. Com-
mendo me tibi Pater omnipotens, qui
me imò & cælum & terram, & omnia
visibilia & invisibilia creasti. Com-
mendo me tibi Domine JEsu Christe,
qui propter me, & generis humani sa-
latem missus à Patre aeterno in hunc
mundum, virtute Spiritus Sancti*

conceptus, & natus homo es de Ma-
 ria Virgine, passus, mortuus, & se-
 pultus, ad inferos descendisti, & li-
 beratis ex eo sanctis Patribus, & a-
 lijs electis, resurrexisti tertia die, &
 ascendisti cum omnibus, quos de lim-
 bo eduxeras, in cœlum, & sedes ad
 dexteram Patris, inde venturus in
 die iudicij ad omnes homines (qui tunc
 resurgent in corporibus suis) simul
 iudicandos, ut illis qui in gratia tua
 mortui fuerint, vitam æternam do-
 nes: eos qui in peccatis mortalibus,
 sine pœnitentia decesserint, in suppli-
 cium æternum condemnes. Commendo
 me tibi Spiritus Sancte, qui ex Patre
 & Filio procedis, quem cum Patre
 & Filio simul adoro & glorifico: qui
 vivificas unam sanctam Catholicam
 & Apostolicam Ecclesiam, in qua sep-
 tem sancta sacramenta ad peccata
 remittenda, & ad gratiam tuam ho-
 minibus per ea conferendam constitui-
 sti: & supplex à te peto per IESUM
 Christum summum mediatorem no-

strum, per beatissimam ejus Matrem,
per Angelos, & Sanctos tuos, ut me ad
beatitudinem, quam tuis electis præ-
parasti, simul cum Patre & Filio
perducere digneris, Amen. Idem per
modum oblationis fieri posset: ut
Offero me tibi sanctissima Trinitas,
Pater Fili, & Spiritus Sancte, &c.
ut supra. Posset & modus obsecra-
tionis addi hac ratione: Miserere
mei sanctissima Trinitas, Pater, Fi-
li, & Spiritus Sancte, unus Deus,
propter bonitatem infinitam, qua per
verbum increatum omnia visibilia &
invisibilia creasti, &c qua perditum
genus hominum redemisti per verbum
incarnatum, &c qua Ecclesiam san-
ctificasti per Spiritum sanctum &c.

Posset hoc fieri & per modum
gratiarum actionis, ut si quis dice-
ret: Gratias ago tibi Deus omnipo-
tens Pater, Fili, & Spiritus Sancte,
trinus & unus Deus, qui me & uni-
versa creasti: gratias ago tibi Fili
Dei altissime JESU Christe, qui pro
me

me, & toto genere humano, homo factus es: sic incarnationis mysteria prosequi poterit: & de Sancta Ecclesia & Sacramentis, remissione peccatorum, carnis resurrectione, & vita æterna.

Posset idem fieri & per modum erigendi ægrotum in spem, dicendo, ut memor sit, qualem habeat patrem, per creationem & adoptionem, & ita explicabit aliquid de articulis divinitatis, & qualem habeat redemptorem, scilicet Iesum Christum, & sic explicare poterit mysteria incarnationis: & qualem consolatorem, & sic explicabit, quæ de Spiritu sancto, & ejus effectibus reliqua pars Symboli continet.

Posset & teneri alia via quasi ponderationis, ut si diceret ægrotus, *Frater memor esto Dei omnipotentis, Patris, & Filij, & Spiritus sancti, qui dedit tibi & rebus omnibus esse, virtutem & omne bonum, quia creator est Cæli & terræ, & universi*

versus: memor esto Domini nostri Iesu Christi, qui pro te & toto genere humano, cum esset verbum Patri coæternum & coæquale, homo fieri voluit: & sic de reliquis articulis: & adverte quod quamvis ægrotus sciat explicitè articulos fidei, quantum satis est; quia tamen exercere actum fidei meritorium & sanctum est, & quia fides est substantia rerum sperandarum, aliqua ex præcedentibus opportunè cum ægroto tractentur variando modum in proponendo, & nunc hoc, nunc illo utendo.

C A P U T VI.

Quomodo sit spes erigenda & exercenda.

Qui juvat morientem, circa spem tripliciter procedere potest cum eo, secundum quod triplex est ægrotantis dispositio circa illam, aliqui enim defectu spei valde laborant, sive ex complexione timi;

timida id accadat, five ex memoria peccatorum multorum, & magnorum, five ex Dæmonis instigatione, qui ut sanis misericordiæ Dei sine justitia considerationem proponit, ut peccare audeant, ita morientibus justitiam sine misericordia ob oculos ponit, ut de venia desperent; alii contra excedunt in spe, vel quia cogitant bona, quæ sibi egisse videntur & de sua justitia præsumunt: vel quia solum in Dei misericordiam, & Christi meritum oculos coniiciunt, & suorum peccatorum ac justitiæ Dei obliviscuntur, & ut priores erigendi ita posteriores dirigendi sunt; alij ad neutrum videntur extremum declinare, sed tamen ad meritum exercitationis spei, & consolationem ipsorum sunt ijs, quæ ad spem pertinent, juvandi, & exercendi. De his modo agetur; de aliis infra suo loco.

Cum autem primarium spei ob-
je-

jectum sit Deus, ut fons & auctor
 beatitudinis: ut spes erigatur, &
 exerceatur, duo nobis curanda
 sunt, alterum est, ut in moriente
 desiderium excitetur beatitudinis:
 alterum ut confidentia de ea obti-
 nenda augeatur. Desiderium ex-
 citatur hæc vel similia dicendo
 magis vel minus explicando, pro
 ut opus esse videbitur. *Charissime*
mi, bono animo esto, jam accedit finis
peregrinationis tuæ, & laborum, &
afflictionum, quibus plena est vita
præsens: dic cum sancto Propheta:
Letatus sum in his, quæ dicta sunt
mibi, in domum Domini ibimus, ubi
nullam senties molestiam, nullum do-
lorem experieris, quia juxta eundem
Prophetam Non accedet ad te ma-
lum, & flagellum non appropinquabit
tabernaculo tuo, & ut Joannes ait:
Absterget Deus omnem lachrymam
ab oculis eorum, neque clamor, neque
dolor erit ultra, fugiet dolor, gemit-
us. Erige oculos mentis ad cælestem
illam

illam & securissimam civitatem, ubi
 nulla jam pericula peccandi, nullæ
 tentationes mundi, carnis, vel demon-
 nis, sed victoriæ jucundissimus fru-
 ctus capietur, quàm libenter cantare
 velles cum aliis beatis, ô frater tran-
 sivimus per ignem & aquâ, & eduxisti
 nos in refrigeriû? quàm libenter expe-
 rieris illud Prophetæ: Ecce ego de-
 clinabo super eos quasi fluvîum pacis?
 quam beatum est, nulla jam in re of-
 fendere oculos Divinæ Majestatis,
 sed vivere in sanctitate & justitia
 coram ipso omnibus diebus nostris,
 id est, in tota æternitate? Charissime
 non habemus hic civitatem permanen-
 tem (ut ait Apostolus) sed futuram
 inquirimus, scilicet patriam nostram.
 Hierusalem cœlestem, civitatem pul-
 cherrimam, spatiosissimam, amœnissi-
 mam Dic cum Prophetâ: Stantes
 erant pedes nostri in atrijs tuis Hie-
 rusalem. Dic cum eodem: Quàm di-
 lecta tabernacula tua Domine virtu-
 tum concupiscit & deficit anima mea
 in

in atria Domini : quia melior est dies una in atrijs tuis super millia. O quam gaudebis, cum in ea inveneris cives tam amabiles, tam nobiles, tantæ dignitatis, tantæ opulentia ! ideo dicitur regnum cœlorum, quia singuli sunt Reges juxta illud Apocalyp: Fecisti nos Deo nostro regnum & Sacerdotes, & regnabimus super terrâ, non super istam terram, ubi Reges ad breve tempus, & cum magna solitudine & laboribus regnant sed super terram viventium, ubi summa quies, ubi vita est perfecta, ubi mors exulat in sempiternum, ubi omnes sunt filij Dei, & si filij & hæredes ; quâ jucundum erit versari cum societate tam numerosa, id est, cum Angelis & Sanctis omnibus, sapientia ac virtutibus splendidissimis tanta charitate se invicem diligentibus ut propter eam singuli omnium aliorum bonis, tanquam proprijs fruantur.

Nefis sollicitus si corpusculum hoc consumitur, quia seminatur per mortem

sem in terra, ut resurgat suo tempore
 victurum in cælo Empireo, sed multo
 melius dispositū, quàm modo est. Nā
 (ut inquit Apostolus) seminatur in
 corruptione, surget in incorruptione :
 seminatur in ignobilitate, surget in
 gloria: seminatur in infirmitate, surget
 in virtute: seminatur corpus animale
 surget spirituale, & declarari possūt
 hæc, ut videbitur, & dividi: rursus
 dici potest (sed magis ijs, qui pru-
 dentiores sunt & eruditiores) Cha-
 rissime, à tenebris ignorantie hujus-
 modi ad ipsam lucem veritatis, &
 hominibus, dum hîc vivunt, abscon-
 ditam pergis. Non videbit me ho-
 mo, & vivet, dicit Dominus de vi-
 ventibus in vita mortali, de quibus
 etiam ait Apostolus, quòd Deus lu-
 cem habitat inaccessibilem: sed ijs,
 qui ad cœlestem vitam perveniunt,
 æternam suam varietatem & infinitā
 pulchritudinem facie ad faciem De-
 us ostendit, & tantum bonum est illam
 videre, ut satis sit ad beatos in per-
 petua

petuum faciendos, tam homines,
quàm spiritus Angelicos ea visio.
Unde Christus ait: Hæc est vita æ-
terna, ut cognoscant te solum verum
Deum, & quem misisti JESUM
Christum. Sed cum hac visione summi
veri & summi pulchri conjuncta est frui-
tio boni, & possessio in æternum dura-
tura summe jucunditatis, unde Esai-
as, & post illum Paulus ait, quod nec
oculus vidit, nec auris audivit, nec
in cor hominis ascendit, scilicet quan-
ta sit magnitudo felicitatis, quam
preparavit Deus diligentibus se,
quam ut potest, describens Propheeta,
ait. Inebriabuntur ab ubertate do-
mus tuæ, & torrente voluptatis tuæ
potabis eos, quoniam apud te est fons
vitæ, dic ergo charissime cum Davi-
de: Sicut cervus desiderat ad fontes
aquarum, ita desiderat anima mea
ad te Deus: sitivit anima mea ad
Deum fontem vivum, quando ve-
niam & apparebo ante faciem Dei?
& cum eodem. Hei mihi, quia incolan-
tus

ius meus prolongatus est, & cum Paulo: Cupio dissolvi, & esse cum Christo, &c. nec omnia omnibus simul, sed ex his aliqua, quæ videbuntur, dicenda sunt, & paulatim & vernacula vel Latina lingua, prout moriens melius intelliget, vel prout idem gratius erit, & juvanti commodius.

Quod attinet ad confidentiam de obtinenda beatitudine, & medijs, quæ ad eam ducunt, scilicet gratia, virtutibus & meritis, qui juvat morientem, triplici uti poterit via. Una exhortando ad eas bonas operationes, quæ possunt ab ægrotante in eo statu præstari, cuiusmodi sunt eleëmossynæ in usum pauperum & piorum operum, ut superius dictum est, vel vivente ipso (quod magis optandum est) si commodè fieri potest, larga manu donatæ, vel testamento aut codicillo saltem relictæ: discretionem tamen utatur, qui juvat morientem, ne
quid

quid suadeat, quod secundum rationem, & cum ædificatione fieri nequeat. Adiones etiam interiores exercentes Fidem, & Spem, & Charitatem, & simul contritionem (de quibus in præcedente, & hoc & sequente capitulo agimus) multum conferunt ad confidentiam augendam, imò & charitatem si seriò & cum affectu fiant, ut morte vicina fieri à quibusdam solet.

Alia est via considerationis, cum ea proponit, qui juvat morientem, quæ apta sunt ad erigendum, & roborandum affectum fiduciæ, & ægrotus adniti debet, ut præeuntẽ, saltem mente, sequatur. Propondere ergo potest hæc & similia ad hunc modum: *Charissime N. si valdè amabilis & desiderabilis est tibi gloria beatorum, erige te in confidentiam ejus obtinendæ, nec vires tuas debiles consideres, sed audi Psalmistam dicentem: Viriliter age*

& confortetur cor tuum, & sustine
 Dominum. Scito quòd Deus, cujus
 est dare gratiam & gloriam, tibi vult
 eam conferre, quia bonitas est infi-
 nita, & per suammet naturam sui dif-
 fusiva, & communicativa suæ beati-
 tudinis, & tantæ generositatis ac no-
 bilitatis est, ut libentiùs det magna,
 quàm parva. Adde, quòd amat te,
 ut artifex amat suū opus, imò ut pa-
 ter filium suum, cujus bonum magis
 desiderat, quàm ipse filius. Unde tu
 non tam ardentè desideras beatitu-
 dinem obtinere, quàm Deus deside-
 rat eam tibi dare: quare ergo non
 confides te obtenturum? ad hoc ut es-
 ses beatus, è nihilo creavit te, & ut
 perditum à primis parentibus jus re-
 gni cælorum recuperares, per mortem
 unigeniti Filij sui in baptismo adop-
 tavit te, & cum propter peccata pro-
 pria illud jus sæpe perdidideris, per
 gratiam contritionis & sacramentum
 pœnitentiæ in virtute sanguinis Chri-
 sti sæpe in pristinum statum restituit

te, ut sis filius & haeres regni sui, si
te fugientem & contemnentem se tot
modis quaesivit, ut ab ipso, id est in
summo bono non excideres, quanto
magis cupientem, & quaerentem, ad
illud promovebit.

Verte rursus oculos, charissime
frater, ad Iesum Christum Domi-
num nostrum, & considera ea, quae pro
te agere, & pati triginta tribus annis
dignatus est, & quod propter divinae
personae dignitatem infinitam, &
propter excellentissimae gratiae, cha-
ritatis, obedientiae & patientiae per-
fectionem, excedit eorum valor omnia
creata bona tam temporalia, quam
perpetua, quae omnibus & singulis ho-
minibus conferri possunt; & tamen
iustum est, ut tanto pretio pro nobis
soluta fructus nostrae salutis respon-
deat: ipse autem est, ad quem pertinet,
beatitudinem tibi donare, qui tant-
opere te amavit, & beatum facere
concupivit, ut propter id factus sit
homo, propter id mortuus sit in cruce
prop.

propter id ipsum in cibum in Eucharistia se tibi tradiderit, ut sicut tibi in hac vita se dat velatum ad meritum, ita in vita aeterna se tibi det revelatum ad gloriam, quomodo ergo talis frater te non coheredem faciat, qui sic exinanitus, & pauper pro te factus est? talis amicus, qui pro te nihil petente dedit vitam suam, te supplicem & ab ipso beatitudinem cum fiducia petentem non exaudiet?

Vide etiam charissime quam multos intercessores habeas apud Deum, quantæ auctoritatis apud ipsum, quàm tibi benevolos, in primis beatam ejus Matrem, quæ est felix cæli porta, & si, dum viveres, tibi fuit Mater gratiæ, Mater misericordiæ, ut non excideres à summo bono propter peccata, sed ad illud per divina auxilia promovereris, multò magis in hac hora tibi erit propitia. Dic ergo illi. Eia ergo advocata nostra, illos tuos misericordes oculos ad nos converte, & Jesum benedictum fra-

Stum ventris tui nobis post hoc exili-
um ostende, & quæ sequuntur. Omnes
hierarchias & ordines cælestes, & pe-
culiariter Angelum tuum custodem,
tibi adesse intellige, pete & dic: O-
mnes Sancti beatorum spirituum ordi-
nes intercedite pro me, Omnes San-
cti, & illi præcipuè, qui tibi viventi
patroni fuerunt, in tempore opportu-
no, quale hoc est, non tibi deerunt: pe-
te eorum ex animo auxilium, & dic:
Omnes Sancti & Sanctæ Dei, inter-
cedite pro me. hæc utilia etiam erunt
ad diffidentes erigendos, de quibus
infra.

Alia est via ad spem excitandam
scilicet orationem, quæ breves for-
mari debent ex scripturis desump-
tæ vel derivatæ, ut præeunte eo,
qui juvat, sequatur ægrotus ore
simul & corde, vel saltem corde,
quales sunt; quæ sequuntur: Pa-
ter sancte, qui creasti me ad te, in-
quietum est cor meum, donec perveniat
ad te: ducas me precor, licet propter
pec-

peccata indignissimum, ad te ultimam
& felicissimum finem meum, per infi-
nitam misericordiam tuam.

Pater, qui me figmentum manuum
tuarum in gratiam unigeniti Filij tui
adoptasti, & ejus coheredem esse vo-
luisti, quamvis propter peccata mea
indignissimus factus sim tanto bono,
fac mecum secundum divitias bonita-
tis tue, & per eundem Dominum Je-
sum Christum deduc me ad confitem-
dum nomini tuo in sempiternum.

Pater, qui ut servum redimeres,
unigenitum Filium tuum dedisti, &
in eo peccata nostra punivisti, misere-
re mei, & ne permittas ab ultimo me
sine excidere, ne pereat in me tantum
pretium, quo redemisti me, sanguinis
scilicet & vitæ Filij tui dilectissimi
Domini nostri J Esu Christi.

In te Domine speravi, non confun-
dar in æternum, in justitia tua libera
me, In Domino Jesu Christo, qui fa-
ctus est mihi justitia, sanctificatio &
redem-

redemptio salua me, & ad te viden-
dum deducere digneris.

Quare tristis es anima mea, &
quare conturbas me? spera in Deo,
quoniam adhuc confitebor illi, salu-
tare vultus mei, & Deus meus.

Beati, qui habitant in domo tua,
Domine, in secula seculorum lauda-
bunt te. Deducat me bonitas infinita
ad locum, ubi te perpetuò laudare, &
de tam multis magnisque beneficijs
dignè gratias in sempiternum agere
possim.

Domine Iesu Christe, qui dolori-
bus & afflictionibus mihi debitis, a-
nimam & corpus tuum sacratissimum
implevisti, ut bonis æternis, & felici-
tate debita, animum & corpus me-
um impleres. tu dixisti: Ego sum re-
surrectio & vita, & qui credit in me,
etiamsi mortuus fuerit, vivet, & qui
vivit & credit in me, non morietur in
æternum, credo misericordiam tuam,
& spero videre bona tua in terra vi-
ventium, adjuva me per temetipsum,
Deus meus.

Introibo in domum tuam, adorabo
ad sanctum templum tuum, & confi-
tebor nomini tuo, te deducente, Do-
mine Iesu Christe, & ad temetip-
sum perducende, qui es via, veritas
& vita nostra.

Providebam Dominum in conspe-
ctu meo semper, quoniam à dextris
est mihi, ne commovear; propter hoc
lætatum est cor meum, & exultavit
lingua mea, insuper & caro mea re-
quiescet in spe: quoniam non dere-
linques animam meam in inferno:
notas mihi fecisti vias vitæ, adim-
plebis me lætitiacum vultu tuo, de-
lectationes in dextera tua in finem.

Ut etiam cum spe contritio
misceatur, possent dici sequentes
versus. Miserere mei Deus secundū
magnam misericordiā tuam: Et se-
cundum multitudinem miserationum
tuarum dele iniquitatem meam.
Amplius lava me ab iniquitate mea,
& à peccato meo munda me. Quo-
niam iniquitatem meam ego cognosco,

& peccatum meum contra me est semper. Tibi soli peccavi, & malum coram te feci, & infra. Asperges me, Domine, hyssopo, & mundabor: lavabis me, & super nivem dealbabor. Auditui meo dabis gaudium, & letitiam: exultabunt ossa humiliata. Averte faciem tuam à peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele. Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innova in visceribus meis. Ne proijcias me à facie tua, & Spiritum sanctum tuum ne auferas à me. Redde mihi letitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me.

Ad reparanda etiam mala sibi & proximis illata, & bona amissa, vel omissa, vel imperfectè acta, posset sequentes dicere, quas voce, vel saltem animo sequatur ægrotus interpolatim, vel ut opportunius videbitur. Domine JESU Cbriste, reparator meus es tu, instaura ergo quæ ego destruxi in me, ipso ab-

abutendo donis tuis ingratissime contra-
 trate: & in proximis malo exemplo,
 verbis & actionibus meis ipsum offen-
 dens. repara quaeso detrimenta vitae
 meae, quam heu nimis inutiliter & ma-
 le transégi, amittendo dona tua, &
 omittendo, quae agere ad profectum
 meum, & proximorum debui: sed tu
 de thesauro tuo inexhausto resarcire
 potes omnia haec damna: supple eti-
 am amantissime Domine Iesu im-
 perfectionem actionum mearum, quae
 propter tepiditatem meam, & admix-
 tionem vanitatis, & aliarum mearum
 imperfectionum ex parte mea exigui
 sunt valoris, & meriti, nisi de tua ple-
 nitudine earum defectum suppleveris.
 conjunge obsecro indignissimum obse-
 quium meum cum omnibus, quae tu
 egisti & passus es tam perfecta cha-
 ritate & obedientia: Et cum divi-
 tijs satisfactionum & meritorum di-
 lectionis tuae patri aeterno illud offer-
 re digneris, ut de tua plenitudine
 mea paupertas ditetur coram divina
 iusti-

justitia, & bonitate: & sic alia pos-
sent formari orationes, si sit opus.

Ad deprecandam etiam pœnam,
& pro Indulgentia plenaria sup-
plicandum, possunt dici sequentes
orationes, *Pater misericordiarum*
& *Deus totius consolationis*, qui eti-
am servi bona tua dissipantis & ne-
quam misertus omne debitum ejus di-
misiisti, quia rogavit te, ego servus il-
le nequissimus, qui toties non tempo-
rales solum, sed æternas pœnas com-
merui, à te tamen suppliciter peto, ut
propter bonitatem tuam, & propter
passionē & mortem Domini nostri Jesu
Christi, in quo omnes nostras iniqui-
tates posuisti, & punivisti, condones
mibi universa delicta mea, & pœnas
etiam propter ea debitas dimittere
digneris.

Domine Jesu, cui pater omne ju-
dicium dedit, qui dixisti: si dimise-
ritis hominibus peccata eorū, dimittet
& vobis Pater vester cœlestis delicta
vestra. Ecce ego ex animo dimitto
prop-

propter te omnibus, qui me quocumque modo offenderunt, & si in multo pluribus me offendissent, propter te paratus essem eis dimittere. Clementiam ergo tuam precor, ut secundum multitudinem miserationum, & veritatem promissionum tuarum, efficaciter applies mihi satisfactionis, quam pro me persolvisti, thesaurum, & perfecte dimittas peccata mea, veniam ad omnes culpas & penas extendendo, ut ex custodia corporis educta anima mea citius ad confitendum nomini tuo, & ad misericordias tuas in æternum cantandas perveniat. & aliæ ejusmodi formari possent; quædam ex his, quæ 8. cap. dicuntur, ad spei exercitationem (ut etiam fidei & charitatis, & contritionis) crucifixi imaginẽ in manibus habendo utiliter dici poterunt.

C A P U T VII.

Quomodo charitas in moriente sit exercenda & promovenda.

QUod attinet ad charitatem, serio

seriò det operam, qui iuvat morientem, ut in ea exerceatur, & inflamet, est enim finis & summa bonorum omnium, & optima dispositio ad transeundum ab hac vita in futuram, imò quia major, Deo augente, reddi potest pijs actionibus, si intenti sint, & ad præmium augendum valde conferre, seriò in id est incumbendum. Primò per modum considerationis. Secundò per modum orationis. Tertiò per modum exemplorum, subjungendo & admiscendo, quæ contritionem veram charitate informatam augeant. sic ergo morientem alloqui poterit. *Charissime N. lex & prophetae pendent ex dilectionis præcepto, quo ex toto corde, tota anima, tota mente, & totis viribus diligere Deum oportet, non tantum quia nobis summè necessarius est, & summè utilis (cùm & nostrum esse & benè esse, ac tota beatitudo nostra, & eorum, quos amamus, ex ipso pende-*

ant) sed multò magis amore puro diligendus nobis est, gaudendo de ipsius omnipotentia, sapientia, bonitate, & felicitate infinita, & optando, ut omnes homines eum cognoscant, honorent, obediant & diligant eum, & id imprimis propter suam absolutissimam perfectionem, & bonitatem, ob quam dignissimus est amore. dic quaeso, si homo aliquis, omnium hominum perfectiones, & excellentias in se haberet, id est omnem sapientiam, virtutem, pulchritudinem, nobilitatem, bonitatem, ac felicitatem, quàm dignus esset amore? ut certè in Deo non tantum hæ perfectiones, & omnium aliarum rerum visibilium, aut etiam Angelicorum spirituum (quæ sine comparatione majores sunt) inveniuntur, sed ipse est omnibus alijs fons totius sapientiæ, virtutis, pulchritudinis, suavitatis, nobilitatis, bonitatis, & felicitatis, & omnium perfectionum, & excèdit omnia simul in infinitum ita, ut omnium creaturarum sapientia, boni-

tas, decor, & reliquæ perfectiones
quæ ipsas reddunt amabiles, si cum
divinis comparentur, veluti nihilum
sint reputandæ, quæ enim est compa-
ratio finiti ad infinitum? quantum er-
go debemus amare Deum propter
se ipsum, cujus perfectionis inmensitas
vel sola visio beatos homines & An-
gelos facit.

Secundò diligendus est propter
ejus charitatem prævenientem,
quoniam ipse prior dilexit nos, &
quidem affectu sine comparatione
majore, quàm vel ullus amicus su-
um amicum, vel ullus sponsus suam
sponsam amavit: ideò ijs nomini-
bus Patris, amici, & sponsi vocari
voluit, ut ex nominibus, quæ
ardentissimam inter homines dilec-
tionem significant, quanta sit ejus
in nos dilectio, aliquo modo intel-
ligamus: si ergo amor cujusvis, qui
te amaret, ad redamandum obli-
garet, & si esset magnæ dignitatis,
ut Rex aliquis, vel Pontifex, ma-
gis

gis a
qua
re d
lex
fun
dic
dar
ver
be
da
lec
di
na
tu
re
tu
a
a
t
b
v
t
e
a
gis

gis adhuc à te redamari deberet, qua quæso charitate Deum diligere debes, qui perpetua charitate dilexit te? certè si propter semetipsum amare te pigebat tantæ perfectionis Deum, ne pigeat eum redamare tanta te dilectione prævenientem.

Tertiò diligendus est propter beneficia, quæ etiam bestias ad redamandum cogere solent, ut de leonibus legimus, & de alijs quotidie videmus. considera beneficia naturæ: certè à Deo accepisti esse tuum & vitam, quam habes, qui parentibus tuis virtutem ad corpus tuum generandum dedit, & ipse animam tuam ad imaginem sanctissimæ Trinitatis memoria, intellectu, & voluntate præditam, & beatitudinis æternæ capacem creavit: si oculi tui, si auditus, si creaturæ aliæ, quas in cibum & potum & vestimentum & habitationem & alias commoditates tuas & auxilia

tibi dedit, & grata & amabilia fuerunt: si cœlum ipsum & Angelorum ministeria tantum tibi utilitatis & honoris tribuerunt, quantum debes amare illum, qui tibi omnia gratis donavit ex amore purissimo, quo te dilexit, nullam suâ utilitatem à te expectando, sed tantum amoris compensationem requirendo.

Propter beneficia gratiæ majorem etiam debes Deo gratitudinē: cum pater æternus, ut te servum redimeret, suum filium unigenitum dederit: & quidem, ut te à morte æterna liberaret, mortis acerbissimam pœnam subire ipsum voluerit; filius etiam ipse, ut te ovem perditam ad cœlum humeris suis reduceret, humiliavit semetipsum, formam servi accipiens, & laborans usque ad mortem crucis, ut ejus inopia & doloribus tu dives & beatus esses; Spiritus Sanctus te inhabitare dignatus est, & tam

tam multis peccatis per gratiam suam expulsis, te donis suis & charismatibus pretiosissimis ornare voluit: & nunc in ultima vitæ tuæ parte tempus & comoditatem te præparandi ad hunc transitum dedit, nec subita morte te occupari permisit, unde gratias agere ex animo debes.

Propter beneficia gloriæ tibi præparatæ quantum debes diligere Deum: qui te confortem regni sui & felicitatis æternæ, ut filium & hæredem, imò ut sponsam esse vult, ubi bona percipias, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt: & certè si beneficia hæc sunt magna, modus conferendi, & charitas, quæ conferuntur, ipsis beneficijs majora sunt, & magis te ad redamandum obligant.

Per modum orationis potest & idem accendi, dicendo aliquid ex scripturis sanctis excerptum, vel

aliter, quale illud est, Domine tu dixisti: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & tota mente tua, & totis viribus tuis, auge ergo gratiam tuam, auge charitatem in me, ut sicut tu vis diligere à me, & ego cupio diligere te, sic te diligam, & quod in hac vita perfectè implere non possum, in aeterna implere, te concedente, valeam.

Quid mihi est in cælo, & à te, quid volui super terram, Pater cælestis? defecit caro mea & cor meum, Deus cordis mei & pars mea Deus in æternum. da mihi obsecro, ut non tantum super omnia diligam te, sed omnia in te & propter te, & secundum te diligam, & sis mihi tu omnia in omnibus, & in hac vita & in aeterna.

Quis mihi tribuat, ut perfectè diligam te, bonitas infinita? quando occupabis totum cor meum: quando totus ero tuus, sicut totum me tibi multis modis debeo: veniat jam quæso illa hora, qua totum me possidere

dere digneris, & totum cor meum tibi ego præbere possim.

Domine Jesu Christe, qui perpetua charitate dilexisti me, qua cum non essem, creasti me: qua cum perditus essem, reparasti me: qua cum toties propria culpa periissem, ad gratiæ vitam resuscitasti me: qua te ipsum totum dedisti mihi: si me totum toties debeo pro me, quid debeo tibi pro te, qui infinities melior es me? adde hoc beneficijs tuis Deus meus; ut sine modo, & purissimo amore diligam te nunc & in sempiternum.

Spiritus Sancte, qui amor es & donum immensum Patris, & Filij, qui per charismata tua nos inhabitare, & te ipsum nobis donare dignaris, auge in me, obsecro, purissimam, & ex totis viribus, ac tota fortitudine, tui dilectionem in hac vita, quæ consummetur, & perficiatur in æterna.

Congraudeo & congratulor super adoranda, & superamanda Trinitas de infinita magnitudine perfe-

Etionis, pulchritudinis, sapientiae, potestatis, & completissimæ felicitatis tuæ, & eam incomparabiliter pluris, quàm meam & omnium creaturarum felicitatem aestimo, & ut purissimum hunc tui amorem in hoc exilio augeas, & in patria perficias obsecro.

Per modum exempli aliqua præterea dici ad hunc finem possunt, ut de beato Ignatio Episcopo, in cujus corde nomen Jesu insculptum inventum est. de Arsenio, qui aliquando totus quasi ignis exterius ob ardorem interioris charitatis conspectus est. de Beato Paulo, qui transformatus per amorem in Christum dixit: Vivo ego jam non ego, vivit verò in me Christus. de Beato Antonio, qui cum noctem in oratione ardentissima transegisset, Soli jam orienti conquerens dixit: quid, ô Sol à veri luminis contemplatione me impedis? beatus Franciscus per ardentissimum amorem crucifixi Domini nostri Jesu Christi stigmata eius in pedibus, manibus, & latere habuit

buit à Seraphin impressa. invento etiam Joanne de Rusbroh sub arbo-
re ardere arbor ipsa visa est prop-
ter ardorem cordis ejus in amore Dei.

Sed actus compunctionis ex hoc
affectu amoris deduci opportunè
poterunt ad hunc modum. Heu
me infelicem peccatorem, qui tantam
bonitatem, tantam majestatem Dei
mei toties rebus creatis & vilibus
posthabui. hei mihi, qui, cui debui to-
tis viribus meis placere, venerari, &
obedire, eum potius offendi, contem-
psi, & mandatorum ejus prævarica-
tor fui, condona mihi tantam perversi-
tatem meam Deus meus, secundum
magnam misericordiam tuam.

Pater amantissime, qui præveni-
sti me in benedictionibus dulcedinis,
qui abjiciendum & vilem peccatorem
sic amasti, & honorasti: ego sum ille
ingratissimus & omnibus pœnis di-
gnissimus peccator, qui talem patrem,
talem amatorem, talem benefacto-
rem, toties & tam graviter offendi:

con-

condona mihi, obsecro per mediatoris
 & Domini nostri Iesu Christi obedi-
 entiam & charitatem omnia delicta
 mea: amplius lava me ab iniquitate
 mea, & à peccatis meis munda me.
 Pater misericordiarum misericordi-
 am fac huic pauperculae creaturae, &
 figmento manuum tuarum: adjuva me
 in hac ultima necessitate, succurre a-
 nimae egenti & desolatae, ne à mali-
 gnis spiritibus à te abstrabatur.

Domine Iesu Christe, ut munda-
 res animam meam, & lavares eam à
 peccatis, sanguinem tuum effundere
 dignatus es: ego autem infelix & mi-
 ser nimis peccator stolam illam pu-
 ritatis in baptismo acceptam multis
 modis maculaui, & ben me! pro tan-
 ta tua in me charitate, & beneficen-
 tia multiplices offensas ingratissime
 retribui: sed bonitas tua præstabilis
 super malitia mea condonet mihi, pre-
 cor, universa delicta: applica mihi,
 quæso, efficaciter preciosissimam mor-
 tem tuam, & plenè satisfacere pro
 ser-

servulo tuo, qui in te confidit, dignare, & in electorum tuorum numerum me recipi jube.

Regina cæli, misericordiæ Mater, refugium peccatorum, reconcilia me, quaeso, unigenito filio tuo, ejus clementiam pro me interpellans, ob tui amorem mea remittat peccata, & in suam gloriam perducatur.

Spiritus cælestes, Angeli beatissimi, & tu præcipuè custos meus, assiste mihi migranti ab hoc sæculo, & ab insidijs adversariorum eripite, & ut in vestrum consortium admittar, adjuvate. sic ad sanctos, & eos præcipuè, erga quos majorem habuisti devotionem, se convertat, &c.

C A P U T VIII.

Quid factio opus, cum quis ad juvandum morientem advocatur, a quo jam omnia necessaria facta esse perhibentur.

HActenus dictum est quomodo se habere debeat, qui ad eos,

eos, qui moriuntur juvandos ab initio vocatur, vel certè cum aliqua de necessarijs agenda supersunt; sed aliquando aliqui accersuntur ad juvandum eum, qui jam Sacramentis susceptis, & testamento condito vellet nihilominus ad bonum transitum in futuri sæculi vitam se magis disponere, vel alij ad hoc ipsum Sacerdotem evocant. tunc ergo, si compos mentis est ægrotus, post amantem salutationem, Evangelium super illum aliquod, ut superius dictum est, recitare potest, ut Marci ult. Recumbentibus undecim discipulis, & orationem pro infirmis cum impositione manuum. & postea ad quatuor intentio juvantis dirigatur. Primum est, ut si quid de necessarijs omissum est, suppleat. Secundum ut promoveat ægrotantem in ijs, quæ ad contritionem, & Fidei, & Spei, & Charitatis exercitationem, & consequentem

consolationem & profectum pertinent. Tertium ut animæ commendationem piè faciat. Quartum etiam aliquando addi posset, ut ad assistentium ædificationem aliquid dicat.

Quod ad primum attinet, scilicet ad supplendum, si quid deesset, semotis arbitris petat, ut in fine quarti capituli attingitur. an pacata sit ejus conscientia? an aliqua in re majorem adhuc quietem & satisfactionem requirat? si dixerit aliquid esse, audiat & provideat: si non diceret, & nihilominus probabiliter timeri posset, quòd aliquo supplemento opus esset, de sequentibus posset cum dextertate interrogare. Primò an aliquid memoriæ occurrat, quod non satis explicitè sit confessus, & si id agnoscit, per reconciliationem suppleri facile posset.

Secundò, an aliquid conscientiam gravet ratione restitutionis
E rei,

rei, vel famæ, & si recordatur tale aliquid, & suppetit tempus, & facultas, curandum est, ut id statim fiat: vel si id commodè fieri non potest, saltem constituatur modus, quo certò & citò, quantum fieri poterit, id fiat, ut non relinquatur id testamentarijs exequendũ, (qui sæpè tardiores sunt, quàm conveniat) quod vivente infirmo peragi potest. si deest facultas, proponat, si Deus vitam dederit, cum primùm ea dabitur, se facturũ, quod debet: si deest tempus, non facultas, in testamento vel codicillo, quàm poterit accuratè, provideat indemnitati creditorũ, & ut quàm citò fieri queat, illis satisfiat.

Tertiò interroget, an prosperaverit liberis (si quos habet) & præsertim fœminis, vel cuicunque curæ, aut administrationi, quam habet, publicæ, vel privatæ. Et ante ingressum ad ægrotum debet (si fieri potest) informationem capere

pere, an tale aliquod munus ei incumbat. Videat, ut sine causa non sit infirmo per interrogationes molestus. si aliquid providendum est, vel per adhibitam aliquam diligentiam, dum ægrotus vivit, vel per codicillum additum testamento, curet fieri.

Quod ad secundum attinet, si is qui moritur in meditationibus exercitatus est, & sponte sua aliquid tacens meditari vel orare videtur, & ideo, quòd spiritualis sit, probabiliter existimatur, salubriter ipsum orare aut meditari, permitendus est sibi ad tempus, & in silentio similibus orationibus juvandus: quia tamen in illa virium animæ & corporis imbecillitate dubitari potest, an meditationi dare operam, ut oportet possit, interrogare ab eo blandè expediet, an malit per se orare, an adjuvari ab eo, qui adest ipsi; imò licet di-

cat se orare, expedit aliquando (si dubitatur de aliqua illusione vel tentatione) petere, quomodo se habeat, & quid mente revolvat, ut probetur si rectè, vel dirigatur & juvetur, si minus rectè, aliquid in mente tractat. Si autem (ut ferè solet accidere) suggerendum erit ægroto aliquid, quod meditetur vel oret: valde utiliter ei posse suggeri videtur aliquod dictum Christi, quale istud est Matthæi **II. Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos:** vel aliquod mysterium passionis Domini (præsertim quòd ipse cum spirituali gustu meditari sit solitus) & præcipuè Crucis, ut defigatur intellectus in ijs tormentis, & morte amarissima meditando, quàm filius Dei pro ipsius salute tanta cum charitate passus est: & affectus excitetur ad dolorem suorum peccatorum, quæ sic in Christo puniuntur, & simul ad
spem

spem veniæ, cū profuso sanguine Agni immaculati se ablutum intelligit, & ad confidentiam beatitudinis consequendæ, cū Christum repletum aspicit doloribus, ut sibi æternæ beatitudinis gaudia promereatur, & ut hæc & similia recordetur, cū ipsum mysterium proponitur, suggerendum est.

Si non videtur sic dispositus, ut utiliter meditari possit per se, dicentem tamen intelligere, & sequi etiam ore, vel corde potest, expedit, ut qui juvat crucifixi imaginem in manibus tenendo, vel præsentem ostendendo (quod ad exercitationem multum confert) & osculandam aliquando exhibendo, suggerat ægroto, quæ ad quadruplices actus, scilicet Contritionis, Fidei, Spei, & Charitatis, dicta sunt 2. 5. 6. & 7. capite: vel si brevius quid placet, vel variare libet, dicantur præcipuè cū vicinior est jam transitus, quæ hic

subduntur id est ad contritionem
ad hunc modum : *Intuere, charissi-
me frater, quàm acerbos dolores &
quam ignominiosam mortem passus
sit Dominus IESus Christus propter
peccata tua. displicere certè illa tibi
debent plurimum, quæ tam gravi re-
medio indignuerunt. dicas ergo, Deus
propitius esto mihi peccatori : displicet
mihi, quòd offenderim te : Deus
meus, auge tu, quæso, displicentiam
hanc meam, & supple illam de dolo-
ribus tuis. Miserere mei secundum
magnam misericordiam tuam, & si-
milia.*

Ad fidem exercendam, dicat,
*Charissime recordare, quod Domi-
nus IESus Christus, cùm esset Patri
consubstantialis, coæternus, & in bea-
titudine infinita coequalis, propter
te homo factus, hanc, quam vides
passionem & mortem amarissimam in
humana natura assumpta sustinuit ;
dicas ergo, Adoro te Domine IESu
Christe, qui per sanctam Crucem tu-
am*

am redemisti mundum: adoro te Domine Iesu, Deus meus & Redemptor meus, qui preciosa morte tua mundum vivificasti. posset & addere protestationem fidei ad hunc modum. Protestor coram omni Ecclesia triumphante & militante, quod firmiter credo, Vivo, & morior in fide, quam sancta mater Ecclesia Catholica & Apostolica profitetur: & si potest, dicat, Credo in Deum Patrem omnipotentem. & sic prosequatur totum Symbolum, vel saltem sequatur mente præeuntem Sacerdotem, qui illud dicet.

Ad spem excitandam & roborandam magis adhuc excitandus est ad hunc modum: Intuere, Charissime, imaginem Iesu Christi filij Dei, pro te crucifixi, quia non est aliud datum nomen sub cælo, in quo oporteat nos salvos fieri.

Vide qualem erga te dilectionem habuerit filius Dei, qui tantis in tormentis mori voluit, ut per ipsum tu vi-

tam eternam, & beatissimā consequeris, ejus enim livore sanati sumus, ejus inopia divites facti, ejus morte felices semper vivemus.

Vide sanguinem tam largè fluentem ex manibus, ex pedibus, ex capite, & toto corpore, & demum ex corde ipsius transfixo, minima gutta hujus sanguinis filij Dei sufficiebat ad lavanda totius mundi peccata, confide ergo quòd tua lavabit.

Considera spineam coronam, doloris & irrisuonis insigne: flagella, quibus servilem in modum fuit cæsus: alapas, & demum Crucis supplicium non solū doloris, sed etiam ignominie plenum: hæc omnia passus est, ut deleteret peccata nostra, & ad honorem & gloriam regni sui nos promoveret. Confide ergo charissime, quod qui talia pro te tanto cum amore passus est, non te deseret in hoc tempore tuæ necessitatis, & si Dæmon obijciat tibi, quòd multūm peccasti dicas, Dominus meus & Deus meus pro delendis pec-

peccatis meis crucifixus est, in quem
credo, & in quo confido: sedet enim
ad dextram Patris interpellans pro
me, dum Patri, quæ pro me egit, &
sustinuit in humana natura, ostendit;
& adde. In te Domine speravi non
confundar in æternum, in justitia tua
libera me. Exurgat Deus, & dissi-
pentur inimici ejus: & fugiant qui
oderunt eum à facie ejus: sicut deficit
fumus, deficiant, & sicut fluit cera à
facie ignis, sic pereant peccatores à
facie Dei, & alia hujusmodi.

Ad charitatis actus exercendos,
dicat. Vide charissime, quibus signis
ostendit Dei filius, quanti te fecerit,
& quantum te dilexerit. majorem
charitatem nemo habet, quàm ut a-
nimam suam ponat quis pro amicis
suis: ut non solum vitam Christus
pro te, sed inter dolores & ignominias
extremas posuerit: ut hæc imago tibi
repræsentat, à planta pedis usque
ad verticem capitis non est in eo sa-
nitas, & hæc patitur, ut te faciat sibi

Socium in hereditate regni celestis, dic ergo: Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? certè nihil dignum possum retribuere, sed calicem mortis pro ejus amore libenter amplector, & laudare, & gratias habere, & agere in æternum desidero.

Hortetur, ut resignet totum se in manus Dei dicendo: In manus tuas Domine commendo spiritum meum, redemisti me Domine Deus veritatis: tu me creasti Deus meus, tu me redemisti: Pater sanctissime totus sum tuus: fiat in me voluntas tua, illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte.

Hortetur etiam, ut & B. Mariam invocet in auxiliatricem dicendo: Maria Mater gratiæ, mater misericordiæ, tu nos ab hoste protege, & in hora mortis suscipe, & alia hujusmodi. Invocet etiam Sanctum Michaëlem Archangelum, & Angelum custodem, & sanctum suum patro-

patronum & alios, in quibus habere devotionem est solitus, & demum Sanctos omnes, ut intercedant pro ipso, & adjuvent suis suffragijs & meritis.

Si intelligit, & potest attentus esse, (præcipuè si mors diu protrahitur) legi potest passio Domini secundum aliquem ex Evangelistis, vel aliqua capita Beati Pauli, præcipuè ex 1. & 2. ad Corinthios, & ex Epistola ad Philippenfes, & 2. ad Tim. & ex duobus ultimis cap. Apoc. legendo, quæ oportet, & reliqua omittendo, & aliqui Psalmi, ut, Qui habitat. Quam dilecta tabernacula tua, & ex pœnitentialibus aliqui, & Lytaniæ. Nec deferendus est, quàm diu mentis est compos, imò in extrema agonia majore, quàm unquam, charitate juvande est, quia Dæmon opugnare quosdam solet atrociter in eo transitu, ut Gregorius ait super illud Luc. 19. Circumdabunt te i-

inimici tui vallo, & coangustabunt te undique. Cum simplicioribus (quamvis etiam cum alijs quibuslibet) juvare possent hæc breviora, quæ sequuntur.

Ut scilicet postquam exhibuerit osculandum Crucifixum, præeat sacerdos, & ægrotus sequatur ore & corde, vel saltem corde dicendo ad hunc modum.

Domine JESU Christe, credo quod Deus meus & Redemptor meus es tu, quem imago hæc repræsentat, quidquid per Sanctam Ecclesiam Catholicam proponis credendum, fideliter, & firmiter credo, & in ea fide protestor me velle vivere, & mori.

Domine JESU, doleo, quod tantam bonitatem tuam offenderim. doleo, quod amplius non doleam de offensis contra te Creatorem & reparatorem meum ingratissimè tam per commissionem quam per omissionem perpetratis : & humiliter peto mihi condonari per sanguinem, & vitam tu-
am

am, quam pro mea salute profudisti, & firmiter propono ab eis abstinere, si vixero, & vitam meam emendare. Et si quid vel oblitus sum, vel non cognosco, quod offenderit Majestatem tuam, de eo illuminari cupio, & pœnitere, & conteri, & interim de omnibus veniam peto.

Omnibus, qui me offenderunt, ex corde meo, & libenter omnes offensas propter te dimitto: & si quem ego offendi, precor etiam mihi veniam dari, & si aliquid alicujus est apud me, quantum teneor, & facultates meae se extendunt, volo satisfieri omnibus, quibus ego debeo.

Spero in divina tua misericordia, & in hoc sanguine, quem pro me effudisti tanta cum charitate, quòd me, licet indignum, salvum facies, & adimplebis me lætitia cum vultu tuo & ut id facias, per sanctam passionem & mortem tuam deprecor.

In manus tuas Domine commendo spiritum meum: & subijcio illum tue

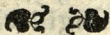
sanctissimæ voluntati, ut de vita & morte mea facias secundum beneplacitum tuum: tantum ut ex toto te corde, & tota anima, & tota mente diligam, laudem, & benedicam in æternum.

Si tempus & personæ qualitas id ferat, plura etiam ex dictis 5. 6. & 7. cap. adhiberi possunt. advertatur autem, quod ei, qui in agone mortis versatur, multum conferet, si devotè roget Deum, ut acceptet omnes orationes, quas pro ipso facient proximi ejus tam eo extremo tempore vitæ, quàm post mortem in remissionem pœnarum, quæ ipsi in purgatorio essent subeundæ. Idem de sacrificijs Missarum & eleëmofynis intelligatur, & opportunè in memoriam morienti id redigatur.

Quod ad tertium attinet, scilicet animæ commendationem (& idem intellige de alijs, quæ fieri possunt sine ipso ægroto, ut in 18. capi-

capitulo dicitur) hoc animadver-
tatur, quod tunc maximè debet
fieri, cum mors jam vicina imminet:
& more Ecclesiæ confveto fiat; in-
termiscenda sunt tamen aliqua
verba (si adhuc putatur intelligen-
re aliquid agonizans, licet non pos-
sit loqui) quale est, *dicas charissi-
me frater: Sit nomen Domini nostri
Jesu Christi benedictum: vel illud:
Jesu fili David miserere mei: vel
illud: Deus in adjutorium meum in-
tende, Domine Jezu ad adjuvan-
dum me festina; & aquâ benedicta
interdum est aspergendus, præci-
puè si visionibus videtur perturba-
ri; & dicatur, ut corde, & si potest
ore, invocet nomen JESU, & po-
terit deinde proseguere commenda-
tionem animæ.*

De quarto, scilicet Assistenti-
um ædificatione, videatur capitu-
lum ultimum.

CAPUT IX.

Qua ratione sit juvandus, qui ex vitæ nimio desiderio non satis æquo animo moritur, aut acquiescit divinæ voluntati.

Aliqui sunt, quos concutit, & affligit plus æquò mortis timor, partim quòd vitam hanc naturaliter diligunt: partim quòd eis, quæ in mundo relinquuntur, affectu nimio adhærent. & potest etiam hoc longioris vitæ desiderium eò usque pervenire, ut non æquo animo ferant, aut acquiescant divinæ voluntati, & sic dum inviti moriuntur, tria incommoda magna subeunt. Unum est quòd eò magis eos torquet ipsa mors, quò magis volūtatī propriæ repugnat juxta illud Sapientis: O mors, quàm amara est memoria tua homini pacem habenti in substantijs suis. Secundum, quòd eo se privant merito singulari, quod voluntaria morte, id est, cum confor-

mita-

mitate ad voluntatem Dei accepta, habituri erant: imò addunt offensam, si deliberatè repugnant sua voluntate voluntati DEI. Tertium, quòd se non benè disponunt ad vitam, quæ est sine fine jam jam sequutura, dum nimis de temporali hac morte trepidant, & de pertinentibus ad eam tractare perhorrescunt. Sunt qui nolint hujusmodi hominibus suum significari periculum, ne contristentur: alij etiam vitæ diuturnioris spem dare solent, sed profectò nullo modo expedit certam mortem secundum Medicorum sententiam, vel saltem grave periculum ejus celare: quia sic fiet, ut non se præparent, sicut oporteret, in ijs, quæ ad propriam animam, nec etiam interdum in ijs, quæ ad conjunctos & alios pertinent. expedit ergo magis, prudenti aliquo & svavi (quantùm fieri potest) modo vel mortem iminentem, vel ejus gra-

ve periculum eis significare, atque animare, ut fortiter se gerant, & prudenter se ad moriendum præparent; si enim Deus vitam prolongare voluerit, nihil nocebit se præparasse. quod tamen omnino est necessarium, si mors (ut timendum est) brevi succedat, si ergo vitæ nimius amor acerbam facit mortem, juvandus est primò orationibus, secundò exemplis, & auctoritatibus, tertio rationibus, ut ad moderationem ille reducatur.

Prima ratio est, quòd secundum Apost. dictum, *Statutum est hominibus semel mori.* post primorum parentum lapsum hac lege nati sumus, tam magnates, quàm plebei, ut moreremur, jam inde à principio, usque ad finem mundi. Unde David, *Quis est homo qui vivet, & non videbit mortem?* & 2. Reg. 14. *Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur super terram, quæ non revertuntur.* Itaque si modo mor-

mortem evaderet, tamen brevi omnino moriendum esset, & tributū hoc mortis persolvendum, & fortè non tam bonam postea se disponendi commoditatem haberet cū tota vita præsens ad id data sit, ut per eam quasi peregrinantes ad veram vitam, & æternam in cœlesti patria perveniamus.

Secunda. consolari nos in morte debet amor Patris nostri æterni erga nos, & sūavis ejus providentia, de qua sperare oportet, quòd eo tempore nos vocat, cū magis nobis expedit. Unde illud S. Chrysostomi, quòd boni tunc decedant ex hac vita, cū meliores sunt? mali, cū minùs mali, quam futuri essent, si adhuc viverent, idè cū ipsi placuerit id facere, æquo animo mors & subeunda, & convertendo sermonem, si videatur, ad ægrotum dici poterit: *Charissime N. bono animo esto, amat te Deus, ut opus manuum suarum ad sui*

sui imaginem factum, ut filium, quem adoptavit in Christo: non te deseret, neque derelinquet, nec nisi suo tempore vitam tuam abscindet: quod si modo te vocat, tibi persuade, quod id ipsum tibi expediat.

Tertia. Quod fidelibus, qui in Domino moriuntur, mors non est propriè mors, sed transitus ad meliorem vitam. Unde in Eccles. dicitur: Melior est dies mortis die natiuitatis: cum dies, quo nascimur, porta sit ad mortem, is, quò morimur, porta sit ad vitam perpetuam. Idem Salomon, Laudavi magis mortuos, quàm viventes & Psal. Pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum eius, & expressius Christus: Qui verbum meum audit, & credit ei qui misit me, habet vitam æternam, & in iudicium non venit, sed transit à morte in vitam. Quis ergo fidelis eam mortem perhorrescere debeat, quæ ad vitam veram via est?

Quar-

Quarta. Præsentis vitæ miseria-
 as ab ineunte ætate considera, &
 fortè diem unum ab aliis vacuum
 non invenies. In exilio enim & in
 valle lachrymarum à Deo positi
 sumus, ut nos præparemus per pœ-
 nitentiam ad veram vitam, quæ
 æterna & tota felix est. non ergo
 debemus iniquo animo ferre, quod
 ab exilio in patriam revocemur.
 absit autem, ut simus hujus mundi
 cives, sed potiùs dicamus cum A-
 post. *Non habemus hîc civitatem*
permanentem, sed futuram inquiri-
mus. Non ægrè feramus igitur,
 quòd à loco pœnitentiæ & lachry-
 marum ad locum, ubi lætitia erit
 sempiterna, traducamur.

Quinta. Si benè Tobias dicit, fi-
 lij sanctorum (id est fidelium) su-
 mus, & vitam illam expectamus,
 quam Deus daturus est ijs, qui fi-
 dem suam nunquam mutant ab eo:
 & tamen tunc temporis fideles
 non

non ad cælum, sed ad limbum post mortem ibant: quantò magis nos mortem timere non debemus, cum aperta jam sit per Christum cæli porta, id est, beatitudo, quæ in Dei visione consistit? unde potius spernenda est mors, ut veræ vitæ initium, quàm timenda, ut hujus vitæ terminus: non enim est Deus mortuorum, sed viventium, quoniam omnes vivunt ei, dicit Christus. Ideo & Apost. Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in dextera Dei sedens: quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram, & addit, Mortui enim estis (scilicet in hac vita) & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo: cum Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria.

Sexta. Quamdiu hîc vivimus, militia est vita hominis super terram, finis militiæ pax, & ita finis vitæ fidelium requies. Sic in Apoc: dici-

dicitur de mortuis: *Beati mortui qui in Domino moriuntur: amodò enim dicit Spiritus, ut requiescant à laboribus suis, & Sapiens: Iustus si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit.*

Libenter ergo charissime, iacta cogitatum tuum in Dominum, & admitte cum actione gratiarum mortem, quandocunque à Deo immissa fuerit; licet enim sit necessarium, ut eam subeas, si tamen id reddes voluntarium de necessitate virtutem faciendo, & vitam tuam offeres ad Dei beneplacitum, acceptabit eam Deus, ut sacrificium gratissimum, & ad insignem satisfactionem pro tuis peccatis, & meritum, & præmium tuum.

Secundus modus iuvandi timidos est per exempla & auctoritatē: ut Christi Domini, qui cum naturalem voluntatem partis inferioris explicasset dicendo. Transeat à me calix iste: voluntate superiore quæ rationem sequitur dixit
Ve-

Verumtamen non mea, sed tua voluntas fiat: sic & tu charissime frater, licet sentias horrorem mortis secundum affectum naturæ, conforma voluntatem superiorem cum voluntate Dei, & accepta æquo animo quod illi placet, qui vitam hanc dedit suo arbitrio finiendā, & aliam meliorem vitam & perpetuam donare paratus est.

David memor illius, quæ verè vita est, & præsentis misérias & pericula pertæsus dicebat: *Heu mihi! quia incolatus meus prolongatus est: quasi longum illi videretur tempus exilij.*

Beatus Paulus dicebat: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? & ex desiderio vivendi in terra viventium dicebat: Cupio dissolui, & esse cum Christo. & iterum: Mibi vivere Christus est, & mori lucrum: quod si vivere in carne hic mihi fructus operis est, & quid eligam, ignoro, coarctor autem è duobus,*

bus, desiderium habens dissolui & esse cum Christo, multò magis melius; permanere autem in carne, necessarium propter vos.

S. Praxedis rogavit Deum, ut se ab hac vita liberaret, ne tot mala videret, & exaudita est,

Sapiens in Eccles. dicit: Melior est mors, quàm vita amara. Idem, Noli metuerè iudicium mortis: memento, quæ ante te fuerunt, & quæ superventura sunt tibi: hoc iudiciũ à Domino omni carni.

Cùm Hilarion à latronibus stridis gladijs peteretur, sine metu quietus mansit, & cùm minarentur illi & interrogarent, quare mortem non timeret, respondit, non esse quòd mortem timeret, qui ad eam esset paratus.

S. Cyprianus in serm. de mortalitate, Quis inquit, anxius est de egressu ab hac vita, nisi qui in fide dubius est, & spe vacuus? illius est mortem timere, qui non vult Christi socie-

tatem; & ejus est talem recusare societatem, qui non credit, quod debeat regnare cum Christo.

Sed prorsus inmemorabiles sunt, qui latissimo animo mortem subeunt, ut malorum, culpæ, & miseriarum finem, & ut felicitis vitæ, ad quam omnes aspirare debemus initium.

Tertius modus est per orationes jaculatorias. Dicat ergo qui juvat morientes aliquas breves orationes, & nitatur præeuntem sequi ægrotus, quales hæ sunt.

Domine Deus meus, naturalis quidem meus appetitus mortem exhorrescit, contentus sum tamen, si tibi sic placet, mortem subire, & hanc ipsam mortem, & ejus afflictionem offero ad honorem & beneplacitum tuum, cum passione & morte Domini mei Jesu Christi, & in meorum peccatorum satisfactionem.

Deus meus, tu de nihilo creasti me, & usque in hunc diem sustentasti, &

orationis usu dotastime, & per misericordiam tuam in fide Catholica, & in sanctæ matris Ecclesiæ gremio & unitate conservasti me, & per vitam quæ ducit ad æternæ felicitatis finem deduxisti me, quid ergo retribuam tibi pro omnibus quæ retribuisti mihi? Domine calicem hunc mortis de manu tua libenter accepto, & offero illum tibi, & ut dignanter admittas in odorem suavitatis deprecor.

Deus meus, quamvis naturalis vitæ amor mortem recuset, cum fiducia tamen auxilij tui dicam cum Domino meo Jesu Christo: Pater mi, si non potest calix hic transire, nisi bibam illum, fiat voluntas tua. Dicam etiam cum Davide: In pace in idipsum dormiam, & requiescam, quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me.

Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, gratias ago tibi, quod venit tandem hora, in qua peccata & mala mea finem habebunt: & quod mihi tempus dedisti, quo me præ-

parem ad transitum ex hac vita ad perpetuam. Tu ergo, qui adjutor es in opportunitatibus, in tribulatione, adjuva infirmitatem meam, ut in tuo servitio, & gratia, quod superest vitæ meæ, finiam.

Dici etiam potest cum Job, Scio quod Redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra surrecturus sū, & rursus circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, quem visurus sum ego ipse, &c.

C A P U T X.

Quomodo procedendum cum eo, qui ex effectu ad æterna, vel alias ob causas timet mortem plùs quàm oportet.

ALiqui dolent de morte non tam ex vitæ desiderio, quàm quod res suæ conscientia implicatas habent, & tam brevi tempore eas se posse explicare diffidunt. De his, si verè tempus non suppetit ad omnia, quæ fieri deberent, infra dice-

dicetur, quid agendū. quòd si non deest tempus, dummodo eo ægrotus diligenter uti velit, eum exhortari oportet, ut primo quòque tempore id faciat, quod potest: ratio & ordo ei proponi debet, ut scilicet primo confiteatur & communice, & petat extremam unctionem (licet non statim eideatur) deinde si quid statim restituere, vel facere debet & potest, curet fieri, & testamentum condare, in quo etiam testamento suppleat ea, quæ statim non possunt fieri, & demum se præparet ad transitū: & breve tempus sibi à Domino datum ad satisfactionem pro peccatis & meritum beatitudinis, elabide manibus sine fructu, non sinat.

Quod si dolet mori, quòd vitam emendare, & multa bona facere in animo constituerat; svadendum est ei, ut voluntatem suam cum divina conformet, & omnium rerum locò, quas facere cupie-

bat ad Dei honorem, & suam perfectionem, offerat Deo in sacrificium vitam suam cum voluntate ejus beneplaciti in omnibus implendi: nihil enim Deo gratius, nec majus homines offerre possunt: & in eo, quod superest, vitæ, nihil omittat eorum, quæ præstare potest tam in eleëmofynis, si facultatem habet, quàm in devota sacramentorum susceptione, testamenti conditione, & alijs, quæ superius dicta sunt, ad morientem benè disponendum, esse opportuna.

Aliqui timent mortem, & de ejus imminentis adventu dolent, quia rebus terrenis affectu magno adhærent, scilicet dignitatibus, divitijs & voluptatibus, vel personis quas relinquunt, sibi charissimis, ut uxori, filiis, & amicis, vel sanguine conjunctis; & majorem habet occasionem is qui tentat, ad tegendum amorem terrenum, dum obtendit pallium pietatis, ut cum
pat-

parvulos liberos, vel filias non collocatas, vel in paupertate constitutam familiam relinquit, & id tunc agit Dæmon, ut dum affectibus, & curis inutiliter tempus impenditur, & animus distrahitur, quæ ad salutem æternam ipsius necessaria sunt, minus provideat, & exequatur. Qui ergo ad hujusmodi homines juvandos vocatur; & talem in ægrotis affectum deprehendit, vel aliorum relatu cognoscit. præter aliorum orationes, & eleemosynas, quas pro talibus curare debet (si sint qui eas facere possint) quatuor medijs ægrotos hos juvabit.

Primo removendo ab ægrotante quæ possunt inordinatum hunc affectum nutrire, quoad ejus fieri poterit: qualis est aspectus personarum, quas humano amore diligit, puta conjugis, filiorum & si quæ aliæ hujusmodi sunt: & colloquia de illis, etiam absentibus (nisi

quatenus ad prospiciendum eis mentio illorum esset necessaria) expedit vitari.

Secundò rationibus affectus hic est temperandus. Prima est. quia is non solum affligit sine fructu, sed noxius admodum est, cum impediatur bonam præparationem ad mortem. Sic ergo dici ægrotanti potest: *Charissime N. hic amor, imò & memoria huiusmodi rerum vel personarum nihil utilitatis vel tibi, vel illis adfert, imò te affligit, & impedit ne te præpares ad bona majora, & veriora; quàm quæ relinquis, percipienda: nam hæc imperfecta sunt, & ad breve tempus: illa quæ præparavit Deus diligentibus se, magna & æterna. Proinde memoriam, ac affectum harum rerum, vel personarum repelle, & cogita de ijs, quæ ad æterna mala effugienda, & æterna bona consequenda te juvare possunt.*

Secunda. quòd attinet ad personas, quæ descri à te videntur, intelli-

ge, quòd si te (ut sperare debes, dum
modo te benè præparares) divina bo-
nitas ad beatitudinem adducet, ibi
plus auxilij tuis à Deo impetrabis,
quàm hic præsens adferre posses.

Tertia. intellige, quòd secundùm
Apostolum spes non confundit, si ju-
sta, & convenientia sperantur, & in
fide nihil hæsitando petuntur, spera
ergo & pete ab infinita Dei bonitate,
ut tuis, prout eis convenit, tanquàm
tutor prospiciat, & jacta cogitatum
tuum, tam de te, quàm de tuis in Do-
minum, & ipse tuos enutriet, ut ipsis
ad bonum æternum utile est, & imita-
re Christum, qui imminente morte post
cenam suos discipulos Deo commen-
dat, & tantùm de salute tua æterna
sis sollicitus.

Quarta. Scias, quòd tu non tam
Pater es filiorum tuorum, quàm De-
us, qui paternam de omnibus provi-
dentiam gerit; nec cadit passer super
terram sine ipso. ne ergo existimes,
quòd si eos in relinques, Deus eos re-

linquet : quia diligit Deus omnia quæ fecit. Projice ergo, secundum consilium Apostoli, omnem sollicitudinem tuorum in Dominum, quoniam ipsi cura est de illis : & si in Deo speraveris, & omnino ei reliqueris curam hanc, multò magis tuos juveris tali fiducia, quàm si de eis frustra sollicitus modo eris.

Quinta. Charissime, sarcina iter longum facientibus impedimentum esse solet : longa tibi jam via facienda est usque ad Deum, ante cujus tribunal brevè stabis, proinde deponenda est omnis sarcina curarum superfluarum, & affectus terrenorum, qui tibi peccatorum multorum causa fuit : & si modo non eam relinquoas, à Deo summo bono separare te posset in æternum. Expedi ergo cor tuum ab hoc inutili onere, ut elevari possit affectus tuus ad æterna bona desideranda.

Sexta. Tam vitam tuam, quàm bona omnia hujusmodi, non tua, sed mutuò data fuisse à Deo intellige, ut illis

illis, tanquam medijs utereris ad melius ipsum cognoscendum & amandum, & ei serviendum. Si ergo Deus à te illa removeret, nullam tibi facit injuriam, & si te hùc disponis, ut ad ultimum finem, scilicet beatitudinem pervenias, nihil est quod media ad illum consequendum donata amplius desideres. potius quamdiu vivis, quidquid potest manus tua, instanter operare, & de bonis tuis dispone quàm optimè, ut eorum fructu diteris in æternum.

Septima via est exemplorũ. Sic ergo dici potest: Christus Dominus in cruce mortuus est: imitare tu libenter ejus nuditatem, omnes affectus ad terrena exuendo: à Job Dominus Deus omnia abstulit. præter uxorem, quæ illum affligeret: at ille dixit: nudus egressus sum de utero matris meæ, nudus revertar ad illam: Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum; sic & tu dicas, &c.

Sancta Martha tempore mortis iussit se sub dio in terra, & super cinerem collocari, & juxta crucem poni, & ex Evangelio passionem legi; hunc affectum à terrenis animum abstrahendi imitare.

Sanctus Martinus Episcopus super cinere, dum moreretur, jace-
re voluit, & sic decere Christianos a-
jebat: & cum dicerent ejus filij
spirituales, cur nos deseris Pater?
&c. dixit ille, Domine, si adhuc
populo tuo sum necessarius, non
recuso laborem, scilicet vitæ. Tu
ergo Martinum imitare potius cœ-
lestem quàm terrenam vitam a-
mando, ut vita sit tibi in patientia,
(si Domino sic placuerit, ut tuos
adjuves) mors in desiderio.

Sanctus Franciscus, dū moreretur
nudus in terram se constitui fecit.

Sanctus Ludovicus Rex Fran-
ciæ idem fecit, & quidem super ci-
nerem, & sic extensis in modum
crucis brachijs mortuus est.

Octava via est orationum, quas præeat qui juvat morientē, & ille sequatur. Dicat ergo: *Libera me Domine à tribulis, & spinis cogitationum & affectuum terrenorum, quæ animam meā pungunt, & inquietant, & salutare cogitationes, & celestium desideria inprime cordi meo. Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum! concupiscit & deficit anima mea in atria Domini: elegi abjectus esse in domo tua Domine magis, quam habitare in tabernaculis peccatorum, quia melior est dies una in atrijs tuis super millia; & quædā ex his, quæ supra dicta sunt; vel alia de beatitudine hic dici possēt, prout ægrotantis habitudo, & caput exigere videbitur, ut illud: Inebriabūtur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos, quoniam apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen.*

Est tamen animadvertendum, quòd

quodd si aliquid potest fieri ab ægrotante ad providendum suis per testamentum, vel alijs suos comendando, vel aliter, id non est omitendum.

C A P U T XI.

Quid cum impatientibus agendum sit.

Accidit aliquando, ut impatientes sint ægroti propter dolorem, vel molestiam morbi, præcipuè, si propter paupertatem, vel aliam causam defint remedia opportuna, vel alia superveniant adversa. Sunt ergo in ea parte quatuor modis juvandi. Primus est compati ægroto ex animo, & præseferre compassionem, & si etiam posset opere ipso curare, ut sublevetur, id enim præterquàm quòd minuit impatientiæ causam, cùm faciat ab ægroto cognosci charitatem juvantis, disponit eum, ut libentiùs audiat, & faciliùs acquiescat omnibus, quæ ab ipso proponuntur.

Se-

Secundus modus est per rationes. Prima est, quòd impatientia non subleuat, sed potius auget malum ipsum, propter quod habetur, & quidem tantò magis id dolet, quantò magis contra voluntatem suam quis patitur. Tollit præterea meritum patientiæ, quòd est maximum. Cur ergo non facit, qui patitur de necessitate virtutem secundùm consilium Chrysostomi, ut patiatur cum merito illud ipsum, quod nihilominus sine merito passurus est? imò & minus patietur, quia dum voluntariè amplectitur, imminuit malum suum. Tribulatio enim fugientes acriùs persequitur, & affligit sponte propter Deum eam suscipientes multò minus.

Secunda. quòd hæc mala mittit ad ipsum Deus, qui Pater est amantissimus, & medicus sapientissimus, & mittit ad ipsius bonum: unde debet, & medicinam amaram &

& tamen perutilem de manu ipsius bono animo recipere, & gratias agere. Unde Salomon: Fili mi, noli negligere disciplinam Domini, nec fatigeris, dum ab illo argueris: quem enim diligit Dominus, castigat; flagellat autem omnem filium, quem recipit. Quod si cum actione gratiarum flagellum exceperit, erit illi ad maximi meriti coronam.

Tertia. quia cum Deus justissimus sit, non relinquit peccata sine punitione, vel in hoc mundo, vel in alio: est autem multò melius hic purgari peccata per tribulationem vel afflictionem, quæ levior, & brevior multò est, quàm in purgatorio. Unius enim horæ dolor in hac vita patienter & voluntariè toleratus, velut lima quædam, rubiginem peccati magis tollit, quàm dies multi & forsitan menses, & anni & quidem in acerbissimis tormentis in purgatorio.

Di-

Dicatur ergo ægrotanti, & impatienti, ut cogitet, quòd in vita sua non parva peccata admisit, propter quæ pœnam est commeritus. unde hujus infirmitatis, & mortis (si Deo ita placuerit) afflictionem patienter tolerare debet, & Deum rogare, ut eam in remissionem peccatorum admittat, & purgatorij cruciatum in eam commutare dignetur. Quod si fecerit voluntariam pœnam alioqui necessariam, modo prædicto, cum contrito corde, & in Deo confidente, & culpæ, & pœnæ remissionem magnam obtinebit.

Quarta. quia mittuntur hujusmodi afflictiones, ut ab amore rerum hujus mundi magis hominũ affectus avellantur, & ad bona æterna convertantur; & ideo Deus solet esse cum afflictis, & ad summa bona eos promovere. Unde illud Psalmistæ: Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum.

Quin-

Quinta aliquando mittuntur afflictiones, ut virtus patientiæ, humilitatis, fidei & spei probetur, & crescat cum ea meritum. Unde Ecclesiasticus; Omne, quod tibi applicatum fuerit, accipe, & in dolore sustine, & in humilitate tua patientiam habe: quoniam in igne probatur aurum, & argentum, homines verò receptiles in camino humiliationis: & ut in hymno quodam Ecclesia canit. Illuc (id est, ad cælum) introducitur omnis, qui ob Christi nomen hic in mundo premitur: tunctionibus, pressuris, expoliti lapides suis coaptantur locis per manus artificis, disponuntur permanfuri sacris ædificijs. Bono ergo animo ferenda sunt, quæ nos expoliunt, ut cœlestis Hierusalem vivi lapides efficiamur.

Tertius modus est per exempla, ut Job, Tobia, Joseph, David, Virginis Mariæ, & tot Martyrum, & super omnia exemplū Christi crucifi-

cifixi plurimum ad patientiam va-
let; & ut ei aliquo modo vicem red-
damus, patienter hanc partem cru-
cis, quæ nobis communicatur à di-
vina providentia, subire nos decet.

Quartus modus est per viam ora-
tionis, quam præeunte eo, qui ju-
vat, dicat ægrotus: vel saltem cor-
de, si non potest ore, dicentem se-
quatur: hujusmodi sunt, quæ sub-
duntur, & aliæ similes.

*Domine hic ure, hic seca, id est, in
hac vita, ut saltem in æternū parcas.*

*Domine Deus meus, qui quos dili-
gis castigas, sim ego quæso de numero
filiis, quos diligis in vitam æter-
nam, quandoquidem sum ex illis,
quos castigare dignaris.*

*Domine Jesu adjutor in opportu-
nitatibus, in tribulatione, adsis jam
mibi in afflictione mea, & adjuva
me vel sublevando afflictionem, vel ut
tibi grata sit, verā patientiam tribu-
endo, ut cedat illa in honorem tuum
& bonum meum.*

Gra-

Gratias agotibi Pater amantissime, qui non minori misericordia castigas, quàm consolaris; propitius quæso mihi esto, & virtutem ad benè ferendum ea, quæ me vis ferre, tribue. Sic aliæ orationes fieri possunt.

C A P U T XII.

Quid agendum cum his, qui fidei tentationibus molestius agitantur.

IN ijs, quæ ad fidem pertinent, dupliciter homines indigere auxilio solent. Primò cùm non explicitè credunt, quæ in tempore legis gratiæ explicitè credi oportet: & quid agendum cum talibus, cap. I. dicitur. Secundò cùm à Dæmone concutitur fides per varias tentationes, quibus ille in dubium adducere infirmum de tota fide, vel de aliquo ejus articulo nititur. Si ergo molestæ sunt ægroto tentationes hujusmodi, admonendus est, ut nullo modo disputet, vel rationibus agat cum Dæmone, qui nihil aliud

aliud molitur, quam illius, quod
 est basis æternæ salutis, in ipso sub-
 vertere: quia sine fide impossibile
 est placere Deo. hinc dicat cū Psa-
 mista: *Domine, illumina oculos me-*
os (scilicet lumine veræ fidei) ne
unquam obdormiam in morte, ne quan-
do dicat inimicus meus, prævalui ad-
versus eum: & cum Ezechia; Do-
mine vim patior, responde pro me: &
cum Apostolo. Domine adauge no-
bis fidem. Juvat etiam aliqua ex
supradictis cap. 5. dicere. Credo in
Deum, &c. sed in primis juvat u-
nicam solutionem omnibus argu-
mentis Dæmonis dare, & ei quan-
tumvis multa repræsentāti dicere:
Credo quidquid credit Sancta Ma-
ter Ecclesia Catholica, & Apostoli-
ca, cujus caput unicum sub Christo est
Pontifex Romanus. Illa est columna,
& firmamentum veritatis, illa tibi Sa-
than pro me respondebit: disputa
cum illa, si voles: mihi satis est, quòd
credo, quidquid illa credit; cujus fi-
des

des non rationibus innititur, sed ipsi
 æterna veritati. In hac arce fidei ut
 inexpugnabilitus erit ab hujusmodi
 Demonis, quantumvis importunis
 oppugnationibus, qui in agone mortis
 positus est, & ita curet intellectum ab
 ijs suggestionibus, quæ perturbant ip-
 sum, divertere: & alia meliora cogi-
 tet, quæ ad spem, amorem, vel contri-
 tionem augendam pertinent, vel cum
 assistentibus loquatur de alijs rebus.

Juvat & protestationem suæ fi-
 dei facere dicendo symbolum, &
 postea addendo: Protestor coram
 Deo, & universa ejus curia cælesti,
 & nominatim coram Angelo meo cu-
 stode, & coram vobis, quod in hac
 fide secundum modum intelligendi
 Sanctæ Romanæ & universalis Ec-
 clesiæ, & in unione corporis ejus sub
 capite Domino nostro JESU Christo &
 ejus in terris Vicario, vivere, & mo-
 ri volo: & si per delirium aliquod ver-
 bum ab ore meo excideret, quod aliter
 sonaret, protestor, quod illud non est

meum; sed hoc tantum, quod protestatus sum.

Si talis videretur esse dispositio ægroti, qui de fide tentatur, non tamen in ipsa mortis agonia versatur, & sensibus integris est, ut ad ejus consolationem, & stabilitatem aliquæ rationes fidei essent adducendæ: generales illæ sint, & non ad particulares esset descendendum (nisi fortè ipse diceret aliquid, quod ipsum movet, & facile, & clarè confutari posset: & tunc etiam est admonendus, ne disputet cum Dæmone, nisi ut suprà dictum est, obijciendo Ecclesiæ Catholicæ auctoritatem) & sic infirmo dici potest: *Fides nostra charissime, quæ participatio quædam est divinæ sapientiæ, & lumen infusum ab ipsa prima, & summa veritate, non innititur tam debili fundamento, quàm sunt rationes, quæ à perexiguo lumine naturali procedunt: nec propter rationes ullas credit, sed propter auctoritatem*

ritatem Dei, qui Ecclesiae suae omnes
fidei articulos revelavit.

Securè credis ea, quae tot sancti ho-
mines, & in virtutibus heroicis insi-
gnes crediderunt: quales sunt Mar-
tyres Christi, & Anachoretæ, & viri
religiosi qui vel vitam suam ad id impen-
sâ veritatē hanc testati sunt; vel diu-
turnam corporis sui mortificationem
circumferentes, divinamque in terris
vitam agentes, eidem testimonium
perhibuerunt. Securè credis, quod
tam sancti Doctores Ecclesiae, admi-
rabili doctrina præditi, tot pruden-
tissimi Pontifices & Sacerdotes, ver-
bo, & facto docuerunt.

Securè credis etiam, quod tot Con-
cilia generalia, studio veritatis agno-
scendæ ex toto orbe congregata, quæ
decipi nullo modo possunt, spiritu ve-
ritatis eis assistente, tradiderunt:
quod tot millia fidelium, tot seculis,
inter tam multas persecutiones credi-
derunt, & ad nos transmiserunt; in-
ter quos & nostri majores, & patria
ipsa fuit.

Secu-

Securè credis Patri aeterno qui testimonium perhibuit de Christo, dicendo: hic est filius meus dilectus, ipsum audite; etiam Evangelica doctrina ubique prædicata est ab Apostolis, ipso Deo cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.

Securè credis testimonio Christi Domini, qui aeterna Patris sapientia est, & dixit. Ego & Pater unum sumus: & articulos fidei prædicari iussit, addens: Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit, qui non crediderit, condemnabitur.

Item Gabrieli Archangelo, dicenti de Christo, quòd Filius Altissimi vocabitur; & militia cælestium spirituum, quæ cecinit in Christi natiuitate, Gloria in excelsis Deo: & Angelis, qui Resurrectionis ejus, & Ascensionis, & Adventus, quo venturus est in fine mundi ad omnes homines iudicandos, testes extiterunt.

Testimonijs item Patriarcharum, & Prophetarum ac scriptorum veteris

vis testamenti usque ad Joannem, qui factis, & verbis Christi fidem, & mysteria praefiguraverunt. Item Apostolorum, ac discipulorum Domini, & succedentium ipsis, qui scripta novi Testamenti, & traditiones, per manus ad nos usque, nunquam interrupta successione, deduxerunt. Imò & adversariorum testimonia idem testantur: dicebant enim impij Judaei. Hic homo multa signa facit: si dimittimus eum sic, omnes credent in eum &c. Unde Josephus & alij infideles benè sentiunt de Christo & de ejus doctrina: & dicunt, nos in ea salutem consequi, & praeferunt nostram religionem omnibus praefer quàm suam, in quo non debet eis credi.

Secure credis considerando tot miracula, quae sunt supernaturalia quaedam testimonia, quibus veritatem fidei nostrae testatam reliquit Deus. Fuerunt autem ea innumerabilia, ut ex evangelijs & actibus Apostolorum, & historijs constet: sed & nostris temporibus

poribus ea etiam cernuntur, ut in ter-
ris infidelium, cum Deus eos ad fidē
adducere & confirmare neophytos di-
gnatur.

Supernaturale etiam testimonium
veritatis fidei est constantia, & forti-
tudo, & sapientia Apostolorum, &
Discipulorum, ac multorum, qui eis
successerunt: qui cum essent pauci, ru-
des, ignobiles, sine eloquentia vel po-
tentia armorum, imò ferentes verbe-
ra, irrisiones, egestatem, & mortes a-
cerbissimas, Romanum imperium, &
Regna, ac Provincias sub jugum fi-
dei miserunt. Quæ si per divinam
virtutem operabuntur, clarum est sig-
num veritatis fidei: si sine miraculis,
hoc (ut Augustinus benè notat) ma-
ximum miraculum est, quòd tales ho-
mines indocti, & in facie contempti-
biles, tot sapientes, & magnos viros,
ad res, quæ humanum intellectum
longè superant, & quæ tam contraria
sunt affectibus humanis, credendas,
& sectandas adduxerint.

Ad idem facit, ut scilicet securè credantur, quæ Christi fides docet, quòd ejus lex summæ perfectionis est, utpote summè Deum honorans: quia altissimè de eo sentit; summè hominè perficiens, quia ad altissimum finem, scilicet visionis Dei, per optima media virtutum, & totius sanctitatis externæ, & internæ eum deducit: & bonorum operum præmia, & malorum pœnam condignâ declarat. Omnes etiam veritates moralium, & physicarũ scientiarum, ut verum vero, fidei consonant. Adde internas illustrationes, & consolationes eorum, qui fidei mysteria contemplantur: & tamen veritatis proprium est, animam intelligentem reficere.

Modus etiam percipiendæ veritatis propter dicentis auctoritatē, non propter rationes credendo, cōvenientissimus est: cū quia scire paucorum intellectuum est, cū ingenia rara scientiarum sint capacia: tum quòd is modus est ad majorem

jorem Dei gloriam, cujus verbo simpliciter revelato, & per Ecclesiam proposito credunt fideles, etiam in ijs, quæ non sunt supra rationem: tum quòd ad majorem certitudinem credendorũ id facit, qua falli poterant homines suis sensibus, quorum experimentis scientiæ inñituntur, sed non possunt falli ab ipsa veritate per lumen fidei edocti.

Ex his ergo constat, quòd credere securè possumus, & debemus, quæcũque Sancta Ecclesia nobis credenda proponit. Quamvis enim credamus propter auctoritatem Dei revelantis (ut dictum est) evidens tamen fit ex his, esse secundum rationẽ quòd credere debeamus. Et hæc de fide sint dicta, ex quibus quam partem dicere oporteat, cum ægrotus de fide tentatur, discretionĩ ejus, qui juvat ipsum, relinquendum est.

C A P U T XIII.

Quomodo iuvandi sint, qui diffidentia aut desperationis difficultate laborant.

VT dejecti in spem erigantur, in primis videatur an verè aliquid sit, quod meritò ægrotum prout tunc dispositus est, ad diffidentiam moveat. Tale quid esset affectus ad peccatum, quem nollet relinquere puta odij, inimicitia, usuræ, voluntatis non restituendi aliena, vel quid hujusmodi, de quibus inferiùs agetur cap. 17. aut peccata aliqua in confessionibus ommissa, aut non benè explicata, & tunc impedimentum illud removendum est, per bonam confessionem: & causa diffidentia sublata, ipsa quòque diffidentia tolletur.

Si non erit causa justa, propter quam diffidat, sed ex naturæ pusillanimitate, vel memoria peccatorum præteritorum vel tentationi-

nibus Dæmonis orta diffidentia ,
 & servilis timor videbitur, animari
 debet multis modis. Primò ex par-
 te Dei offensi, cujus propriū est mi-
 sereri semper, & parcere, dicendo
 hæc vel similia : *Charissime, bono*
animo esse te oportet, cum negotium
habeas cum Patre, qui quamvis of-
fensus est à te, Pater tamen est : &
quidem (ut sacra scriptura nos do-
cet) Pater misericordiarum, cujus
miserationum non est numerus, cujus
miser cordia super omnia opera ejus,
miser cordis & patiens, longanimis, &
multum misericors, & præstabilis su-
per malitia, & te tantopere dilexit,
ut Filium in mortem impenderit, quò
te à peccatis redimeret : cujus tanta
est propensio ad ignoscendum ut propo-
nenti confiteri peccata quasi præveni-
ens dimittat juxta illud Psalmistæ :
Dixi confitebor adversum me injusti-
tiam meam Domino, & tu remisisti
impietatem peccati mei. Qui proprio
filio non pepercit, sed pro nobis omni-

bus tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donabit?

Secundò. ex parte Mediatoris ipsius Christi Domini nostri. Verū est quòd multū & graviter peccavimus: sed posuit Deus in Christo iniquitatem omnium nostrum: disciplina pacis nostræ super eum, & livore ejus sanati sumus. Fuit enim tanta erga nos pietas, & bonitas Dei nostri, ut cū non possemus nos pro nostris peccatis satisfacere, dederit nobis satisfactorem Filium suum: ejus humilitas sanat nostram superbiam: ejus dolores nostras voluptates: ejus mansuetudo nostras iracundias: ejus charitas nostra odia, & damna proximis illata: demum ejus obedientia usque ad mortem omnia nostra peccata delet: & minima ex illius passionibus sufficeret ad satisfaciendum pro omnibus peccatis, cū sit infinitæ dignitatis persona satisfaciens. Unde ex justitia potes petere remissionem peccatorum, & regnum Dei: ex justitia

eti. inquā Christi, cum tibi eam appli-
care ipse dignabitur, qui super abun-
dans pretium sui sanguinis pro te fu-
dit.

Nota etiam quod ille futurus est
iudex tuus, qui est advocatus, & se-
dens ad dexteram Patris ostendit
Patri æterno cicatrices vulnerum,
quæ pro tua salute passus est. Dic er-
go confidenter: Domine JEsu, pone
crucem tuam inter iudicium tuum, &
animam meam, & salvus ero. Vide,
quam voluntatem habeat mansuetissi-
mus agnus te condemnandi, qui Mal-
chi, cū veniret ad ipsum capiendū,
auriculam à Petro abscissam sanavit:
qui cū idem Petrus ter ipsum ne-
gasset, respexit illum tam amanter,
& movit ad pœnitentiam, postea ca-
put etiam Ecclesiæ eum constituit:
qui inter dolores crucis extremos pri-
mum id verbum profert; Pater ignos-
ce illis, quia nesciunt, quid faciunt:
qui latroni in Cruce pendentī, ut sui
memor esset, ait: Amen dico tibi, ho-
die

die mecum eris in Paradiso. Scias demum, quòd magis ipse Dominus desiderat te saluum facere, quàm tu ipse desideras. quis ergo locus diffidentiae?

Tertiò : exemplis hoc modo Si homines servi Dei tam facile dimiserunt offensas sibi factas; ut Joseph suis fratribus dimisit : ut David, Saul & Nabal: ut sanctus Stephanus ijs, qui ipsum lapidabant, pro eis orando: & alij plurimi Sancti propter aliquam participationem divinæ bonitatis: quid putare debemus de illo fonte, imò mari immenso bonitatis, & misericordiæ infinitæ? quantò erit ei facilius, & magis congruum misereri, & parcere: præsertim cum hoc sit certum, quòd quantò maiora fuerunt tua peccata, tantò cedit ad maiorem Dei gloriam, si illa tibi pœnitenti dimittat? Ut enim ille Dux maiorem honorem consequitur, qui munitiora castella, & urbes expugnat, & hostes validiores superat: sic
Chri-

Christus majorem consequitur honorē,
cum vitia, & peccata plura & majo-
ra ad cor redeuntium, pretio sui san-
guinis delet. Majoris etiam est ma-
gnificentia, grandia debita quàm
exigua supplicibus dimittere. Ne ergo
terreat te magnitudo aut numerus
peccatorum, de quibus tibi displices,
sicut enim uno ictu David in figura
Christi prostravit Goliath, & in fu-
gam vertit Philistæos, sic una Crucis
sue applicatione Christus Dæmonem
cum omnibus peccatis tuis (si in ipso
confidas) prosternet, etiam essent su-
per arenam maris, & graviora, quàm
unquam in mundo sint perpetrata.
Hæc non continuâ oratione, sed
interruptâ & paulatim dici de-
bent. Potest & narrari histo-
ria populi Israëlitici, cum hinc
Pharao premeret, inde mare effu-
gium impediret, quòd virga per-
cussus mare ipsis iter securum
præbuit, & Pharaonem cum exer-
citu submersit: sic si voluntatis
sue

suæ virga, qua detestetur peccata,
& ad Dominum convertatur, ma-
la peccatorum vitæ suæ antea-
percussit, evanescent peccata.
Sic potest adduci ex novo testa-
mento exemplum filij prodigi,
Magdalenæ, Samaritanæ, Chana-
næ, præter illud Petri, & Latro-
nis, quod tetigimus : & ex veteri,
David, Manasse, & populi Israëli-
tici, quem post tot offensas ad ter-
ram promissionis, in figuram bea-
titudinis adduxit.

Quartò. ex parte promissionis
Dei dici potest : *non dubites de ve-
nia, & eam tibi ego proferam, digi-
to Spiritus sancti scriptam per Pro-
phetam Ezechielem : In quacunque
hora ingemuerit peccator, omnium
iniquitatum ejus non recordabor. Fi-
delis est Deus, negare se ipsum non
potest Habes ex manu Christi simile
chirographum promissionis apud E-
vangelistam Matthæum. Si enim di-
miseritis hominibus peccata eorum,*
dimit.

ta, *dimittet & vobis Pater vester cele-*
stis delicta vestra. Sic apud Lucam,
Dimitte, & dimittemini. Vides ergo
frater, quod si offensas tibi factas ex
corde dimittis, dimittet & tibi Deus
peccata tua.

Quintò ex multitudine advoca-
 torum, de qua cap. 6. superiùs, sci-
 licet Angelorum, & Sanctorum in
 Ecclesia triumphante & militante:
 ex operibus omnium piorum ho-
 minum, quorū sumus participes,
 tot missis, & orationibus fidelium:
 dicendum etiam, si quid in parti-
 culari sit pro eo.

Sextò. ex bonis, quæ agit ipse æ-
 grotus procedi potest, & ex volun-
 tate, quam ostendit consequendi
 veniam, & ex diligentia, quam ad-
 hibet ad eam obtinendam, quam
 non adhibuisset, sine præveniente
 gratia Dei. Signum est ergo, quod
 ipsi velit Deus ignoscere, cum det
 gratiam quærendi veniam. Si etiā
 Dæmon sollicitus est de ipso ten-

tando, signum est, quòd de præda dubitat: & quando ad peccatū desperationis ille nititur adducere, signum est, quòd in eo sit statu, ut mereri etiam possit vitam æternā; & injuriam facere judici Christo, qui sententiam, quam ipse laturus est, præriperet, damnatum jam aliquem pronuntiando, dum vivit. Non enim ante mortem sententia fertur, & ad illum usque terminū merendi status durat. Quare benè sperans quæcūque passus est in hac ægitudine, & in tota vita simul cum passione Christi offerat Deo, & magnā habebunt vim satisfaciendi: maximè accedente præparatione ad mortem subeundam in remissionem peccatorum.

Septimò. per modum orationis adjuvari potest hoc modo: *Eia ergo frater sub vexillo spei de misericordia, & veritate promissionis Dei, de meritis Christi, de intercessione Matris, & omnium Angelorum, & Sanctorum*

florum bono animo pugna contra omnes adversarios: reportabis enim cum Dei auxilio victoriam, etiam cum spolijs meriti majoris. Dicas ergo mecū: Pater noster, qui es in cælis, miserere filioli tui, mali & ingrati, sed tamen filij, quem adoptasti per Jesum Christum verum & consubstantiallem Filium tuum: dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Dicas & illud: In te Domine speravi, non confundar in æternum. Et illud cum filio prodigo: Peccaui in cælum, & coram te: sed major est tua bonitas, quàm malitia mea. Dicas cum beato Anselmo: Domine si puritatē meam ademi, nunquid misericordiam tuam peremi? Si comissi unde me damnare posses, tu non assisti unde salvare soles propter te ipsum miserere mei. Pœnitet me, quod tam ingratus fui beneficijs tuis, quibus me affecisti, sed propter Jesum Christi Domini nostri obedientiam, & charitatem, & pretiosissimam mortē

ipſius, pro me tibi oblatam, dele iniquitatem meam. Dicaſ & illud Jobi: Etiaſi occideris me, ſperabo in eo. Et cum Pſalmiſta dic anima tuæ: Spera in Deo, quoniā adhuc confitebor illi, ſalutore vultus mei, & Deus meus. Hæc dilatarî magis, & minùs poterunt, prout diſcretio diſtabit, & ſimul plura, vel diviſim dici. Dicat & illud Pſalmiſtæ: Non intres in iudicium cum ſervo tuo Domine, malè enim mecum agetur, ſi ſecundùm delicta mea iudicabor: miſericordiam imploro, ad miſericordiam tuam confugio, non ſecundùm peccata noſtra faciaſ nobis, nèque ſecundùm iniquitates noſtras retribuas nobis.

Vertat etiam ſe aliquando ad Dominum JEſum Chriſtum, cujus crucifixi imago ei oſtendi poſteſt, dicens: Domine JEſu qui ſanguinem tuum pro me effudiſti, miſere re mei. Domine JEſu, qui inter tot dolores & ignominiaſ, vitam tuam
pro

pro salute mea dedisti, miserere mei,
quia peccavi nimis in vita mea. In
manus tuas, Domine, commendo spi-
ritum meum, &c. Ex ijs autem, quæ
6. cap. de spe erigenda, & de exer-
cenda dicta sunt, alia si opus erit,
desumi etiam poterunt.

CAPUT XIV.

Quomodo iuvandi sint, qui contrariis
malis tenentur presumptionis, &
nimie confidentie.

Qui excedunt in spe, & ad præ-
sumptionem declinant, fre-
nandi & dirigendi sunt; si enim si-
bi placere videntur, & efferri re-
cordatione bonorum operum, quæ
egerunt, juxta illud: *Beatus, qui
intelligit super egenum, & pauperem,
in die mala liberabit eum Dominus;*
& ita sibi deberi cœlestem beatitu-
dinem elato animo sentire viden-
tur: admonendi sunt, quod non ex
operibus justitiæ, quæ fecimus nos, sed
secundum misericordiam suam sal-
vos nos fecit, ut ex Apostolo docemur:

& in Dei bonitate, & Christi meritis præcipuè figenda est anchora spei: qui etiam dedit gratiam ad benè operandum. Item quòd quantum in nobis est, universæ justitiæ nostræ sunt velut pannus menstruatus, sed ex gratia Dei valorem habent omnes bonæ actiones. Deo soli honor, & gloria debetur: nobis autem confusio propter peccata nostra, quæ propriè nostra sunt. Nam quod attinet ad bona, non sumus sufficientes cogitare aliquid à nobis, tanquam ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est: & debemus Deo gratias agere etiam, quòd ejus gratiæ cooperati simus, & aliquid cum ea boni egerimus: imperfectiones verò nostras, ut proprias debemus agnoscere, propter quas sæpè vinum nostrum, juxta Prophetam mixtum est aqua, scilicet vinum intentionis placendi Deo, mixtum est aqua vanæ gloriæ, vel negligentiae, propter quam imperfectè egimus, & sæpè omisimus, quæ facere debuimus.

Unde

Unde vae nobis, si de bonis nostris, in quantum nostra sunt, sine misericordia judicabimur. Adde, quod in Evangelio dicitur. Cum feceritis omnia, dicite servi inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus: imò tantum debemus divinæ in nos charitati, & beneficentiæ, ut nunquam quod ei debemus, præstare possimus, quin in immensum ab eo deficiamus.

Si excedit in spe, quia tota cogitatio ægroti videtur ferri ad considerationem misericordiæ Dei, & meritorum Christi, nec videtur de peccatis suis compunctus esse, dirigendus est, & admonendus, ut ita confidat in Dei misericordia, & Christi meritis ut interim doleat de peccatis suis: & considerando, quòd tantam majestatem, & bonitatem ingratè offenderit, humiliter & amanter sibi peccata sua condonari supplicet; ad actus contritionis, ut 2. cap. & alibi dicitur, est adjuvandus, ut utrovis modo in spe excedere videatur.

CAPUT XV.

Quid agendum, cum accedit quis ad morientem, qui parum mente valet.

VOcatus ad infirmum, si ex omnibus advertat ad intelligenda, quæ suggerit, incapacem esse, ex circumstantibus intelligat, an infirmus sacramenta receperit? si compererit nec confesum, nec Eucharistiâ refectum esse, jam submissa, jam altiori voce compellat infirmum signumque concepti de peccatis doloris sibi aliquod edi exposcat. si signum doloris vel nullum vel saltem non sufficiens ab infirmo detur, petat ex circumstantibus an infirmus intervallum aliquod lucidum habere soleat, vel tale è medici sententia habiturus speretur. si id affirmaverint, ab infirmo prius non recedat, donec eundem in meliorem statum, quantum pro his circum-

cum-

cumstantijs fieri potest, non redu-
xerit. Si verò adverterit infirmum
sibi reddi, semotis arbitris eun-
dem ita alloquatur. *Frater charis-*
sime, cùm mors tibi imineat ingrede-
re conscientiam tuam, dolorem de pec-
catis concipe, signum aliquod da,
quòd absolvi, Eucharistia refici, su-
premiùmque inungi exposcas. Si si-
gnum aliquod det, nec tamen loqui pos-
sit infirmus, dicat, qui morienti as-
sistit, per nutus, cùm per verba non
possis, responde ad ea, quæ interroga-
bo: proponat deinde ea peccata, quæ
vero similis est ab infirmo admissa es-
se. si aliqua se admisisse annuat, tem-
pùsque & usus rationis sinant, sci-
scitetur ulterius, an rem restitutioni
obnoxia possideat? si nutu id affirmet,
quærat an vellent, ut hæredes, quòd
ipse solvere debet, restituant. Si se
ad hoc paratum ostendit, hæredes, vel
in horum absentia testes advocentur.
his præsentibus dicat: committisne
hæredibus, ut examinent, si quod de-

bes, & primo quóque tempore restitu-
ant? annuente infirmo dimittantur
heredes, confessarius verò hortetur
infirmum ad contritionem de peccatis
concupiendam, deinde absolutionem &
censuris & peccatis impendat, Via-
tico a Parocho muniri, & supremum
inungi imperet. si hujusmodi infirmus
post aliquod tempus ita restituatur,
ut loqui possit, adhortetur eundem
sacerdos, ut integrè sua peccata jam
confiteatur. Si infirmus vel præ de-
bilitate non possit, vel periculum sit,
ne durante confessione expiret, in pri-
mo confessarius præeat enumerando
peccata, quæ ex gravibus verosimile
est ab infirmo admissa esse, in posteri-
ori sufficiet si infirmus recensuerit pec-
cata, quæ magis ejus conscientiam
premunt, in utrôque verò videat, ut
contritionem de peccatis eliciat pri-
us, quàm ipsum absolvat, & si ad
restitutionem faciendam obligatum
adverterit, hortetur ut eam vel sta-
tim faciat, vel eandem alteri facien-
dam demandet.

Si

Si infirmus jam confessus fuisset, necdum tamen sumpsisset Eucharistiam, curetur, ut eadem muniat, etiamsi loquella destitutus sit, modo illam deglutire valeat, & absit vomitus, aut alterius Sacramento huic irrogandæ irreverentiæ periculum, quo tamen casu, quo Sacramentum Eucharistiæ recipere nequit, eandem præsentem adoret, & deinde extremam unctionem recipiat. Quocunque autem tempore capax videbitur saltē ad intelligendum, licet non posset loqui, excitandus est ad contritionem, ut dicat ore & corde, vel saltem corde: *Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam*: vel illud: *Non intres in iudicium cum servo tuo Domine* vel, *Parce mihi Domine, quia peccavi nimis in vita mea*: vel alia ex eis, quæ cum ageretur de contritione, superius dicta sunt. Licet autem sit jam confessus, si usum adhuc habet aliquē rationis, & vocis, quam-

vis exiguum, petatur ab eo, semotis etiam arbitris, an non aliquid habeat? quod conscientiam grauet, cujus non meminisset, dum confiteretur, vel in quo non est quietus ejus animus, ut superius cap. 8. dictum est. & si sit aliquid, quod expediat confiteri, poterit cum reconciliare; si est restitutio, vel quid aliud faciendum, curet ut fiat, quemadmodum superius dictum est. Suggestat etiam ei, ut protestetur, se velle vivere, & mori in fide Catholica, & unione Sanctæ Matris Ecclesiæ Romanæ: quodque sperat in misericordia Dei, quod per Jesu Christi passionem, ac mortem, sibi sua condonabit peccata, & ad vitam æternam perducet. & verbis præire poterit ipse qui juvat, ut alibi diximus. sed hic concisè & breviter magis: & sequatur eum ægrotus ore, vel saltem corde. Quod attinet ad ea, quæ ad charitatem movent, si capax erit, aliqua

qua dicantur ex ijs , quæ cap. 7. sunt dicta, & sic de alijs, quæ cum benè dispositis diximus posse observari, semper habita ratione personæ, & usûs rationis, & linguæ, quam habet: sed imprimis ut in corde & ore habeat nomen IESU, & ei se commendet, & Beatissimæ ipsius Matri, & Angelis, ac Sanctis; deinde ad ea se convertet, quæ sine ipso ægroto fieri possunt, de quibus cap. 18. Illud autem est observandum, cùm moriens jam nullū videtur habere usum rationis, & illa exercentur, quæ diximus sine ipso posse fieri; ut interim consideretur, an aliquod intervallum habeat, qui in extremis laborat, ut aliquid boni possit ei suggeri: & tunc nulla occasio, licet exigua, omitti debet, quin ei quæ maximè sunt necessaria, suggerantur: & imprimis, ne sine absolutione decedat, si vel unicuique peccatum verbo, aut nutibus potuerit confiteri.

C A P U T XVI.

*Quid agendum, cùm ægrotus usum
habet rationis, & sermonis, sed
est breve tempus ei re-
liquum.*

Accidit aliquando, ut ægrotus
iudicio quidem, & sensibus,
ac voluntate sit benè dispositus, ut
juvari possit, sed tempore destitui-
tur: ut contingere posset, cùm
quis vulneratus est lethaliter, vel
utcùnque, cùm timetur, ne mors,
vel delirium brevi succedat. tunc e-
vocatus aliquis, ut moriturũ juvet,
si intelligit, quòd est non confes-
sus, imprimis semotis arbitris eum
hortetur, ut dolorem de offensis
Dei habeat, & confiteatur sua pec-
cata ab eis incipiendo, quæ magis
ejus conscientiam gravant; & post-
quam dixerit, quæ recordatur, si
videntur aliqua necessariò esse in-
terroganda, statim & expeditè in-
terroget, & tantùm de ijs, quæ mor-
talia

talia esse posse videntur: & si ni-
 hil ipse ex se diceret, sed interro-
 gari vellet, confessorius interro-
 get ad eundem modum incipien-
 do ab eis, quæ secundum statum
 agrotantis, vel cognitionem, quam
 de ipso habet, in eo probabiliter
 locum habent, & si non videret cō-
 tritionem sufficientem, hortetur
 ad eam procurandam, & juvet ad
 id ipsū breviter exaggerando pec-
 cata, & ingratitudinem peccantis
 erga Deum, sic se amantem, & be-
 nefacientem curando, ut dolor sit
 non tantum propter pœnā, quā
 meruit, sed magis propter offen-
 sam tanti Patris, & de se tam bene
 meriti, ut non sit cum diffidentia
 conjuncta, sed cum spe in miseri-
 cordia infinita, & bonitate Dei, &
 in meritis passionis, & mortis Jesu
 Christi constituta; & brevissimè,
 quoad ejus fieri potest, hæc transi-
 gens, absolutionem impendat. li-
 cet post absolutionem (si tempus
 sup-

suppetet) alia etiam ex dictis alibi possunt adduci ad maiorem contritionem, spem, & dilectionem Dei in ipso ægrotante excitandam conferentia.

Interim dum confessionem audit, præmonitos oportet alios, ut sanctissimum Sacramentum Eucharistiæ, & extremæ unctionis præsto habeant, & ex parochia adferri curent, nisi facultatem haberet ægrotus, à quo vellet, ea sacramenta accipiendi, & disponat breviter ægrotum ad communionem, & ad petendum extremam unctionem, imò & accipiendam, primo quòque tempore, ut maiore cum devotione compos mentis eam accipiat.

Si deprehenderit in confessione aliquam restitutionem esse faciendam rei, vel honoris, & constat de quantitate, & personis, quibus debet fieri, & adest facultas statim restituendi, dum parantur alia sa-

cramenta, curet ut statim fiat vel
ordinetur (si res id patitur) alicui,
ut faciat eam, ut puta œconomo,
vel amico, cui confidere possit.
Item si venia inimicis, vel eis, qui
eum offendissent, danda, & hoc co-
ram Notario & testibus; vel si non
suppetit tempus vocandi Notari-
um, saltem coram testibus (si ini-
micitia vel offensio esset publica :)
fiat. Si non potest statim restitutio
fieri, quia non constat de quantita-
tibus rerum vel de personis, vel
quia non est ad manum pecunia,
vel id, quod debet restitui, præter
promissionem ægroti curet, ut ido-
neo alicui injungat, ut de suis de-
bitis inquireat diligenter (& dicat
ægrotus, si quid meminit) & sol-
vat statim, vel cùm primùm fieri
possit, quod si res vel tempus aliud
non patitur, in testamento (quod
si vita durat, faciendum est) vel
saltem coram testibus, aut quo-
cunque modo, ac via commodè po-
terit

terit, gravet hæreditatem suam
hoc onere restituendi, vel solven-
di, quod debet ita, ut nihil execu-
tores, vel hæredes priùs quàm hoc
exequi curent. Si brevissimè hæc
fieri non possent, dummodo videat-
ur prompta voluntas ægroti ad
facienda, non impediet nec ab ab-
solutione, nec ab extrema unctio-
ne: sed qui juvat, non deserat
eum, donec quoad ejus fieri possit,
suæ conscientiæ in prædictis satis-
faciat. Si non habet facultatem
solvendi debita, proponat mori-
ens, quòd, si Deus vitam daret,
quandocùnque posset, ea solveret:
nec putet ea tunc salutem æter-
nam ipsius impeditura, quia Deus
omnium Dominus est, tantùm ut
de suis peccatis super omnia dolere
nitatur, & in Christi meritis, &
misericordia Dei anchoram spei
figat.

Si fieri poterit, mittat ad loca
pia, & petat orationes & Missarum
sacri-

sacrificia , ut dignetur Dominus dare tempus ad ea, quæ animæ salutis sunt necessaria, ante mortem conficienda : & ad eadem, & ad alios pauperes mittat eleëmofynas, si facultas suppetat, & quidem liberaliter, & si ipse non id faceret, amici deberent facere pro eo, ut reliqua , quæ sine ipso transigi possunt.

Si rebus necessariis peractis , ad alia suppeteret tempus, fiet ex dictis in cap. 5. 6. & 7. quæ poterunt : sed præcedant omninò , quæ sunt magis necessaria. Memor sit autē, qui confessionem audit ejus, qui in articulo mortis est (id est, de quo probabiliter creditur, quòd morietur, vel de ejus morte multum dubitatur à medicis, vel alijs prudentibus) quòd quivis Sacerdos Catholicus potest absolvere illum ab omnibus peccatis etiam sedi Apostolicæ, & in Bulla Cœnæ reservatis, & consequentibus censuris, &c.

fi

si tamen peccatum annexam habet excommunicationem, à qua non possit extra hunc casum ipse confessarius eum absolvere, debet injungere morienti, ut si convaluerit, ad superiorem pro remedio confugiat, quæ intelligantur, si non posset moriens præsentiam habere Superioris, qui facultatem talem habeat: nam tunc esset ille vocandus (si non est periculum in mora) pro casu illo reservato.

C A P U T XVII.

De ijs, quæ agenda sunt cum ijs, qui intellectu quidem valent, sed voluntas illis agra est, ut id faciant, quod facere est necesse.

SI illi quibus mors imminet, non destituuntur usu rationis, & sensuum, ac sermonis, nec tempore sed voluntate faciendi quod ad salutem ipsorum necessarium est; imprimis juvandi sunt amicorum vel consanguineorum charitate

tate: qui pro eis orationes & eleē-
mosynas fieri, & missas dici curent;
ut sic indispositis impetretur à
Deo misericordia, qua dignetur
cor eorum emollire, & ad viam sa-
lutis in tantæ necessitatis tempo-
re adducere, & tam quæ ab ipso qui
juvat, quàm ab alijs sine ipso æg-
roto fieri posse diximus, cum tali-
bus sunt pernecessariò largiùs faci-
enda, & ad hunc finē applicanda,
ut à Deo gratia impetretur, qua
illi benè se ad migrandum dispo-
nant.

Interim tamen non omittantur,
quæ cum ipso ægroto fieri poterūt,
& si aliquis sit, qui apud eum aucto-
ritatem, vel gratiam habeat, is eū
hortari deberet, & rogare, ut cu-
raret ad se vocari virum aliquem
spiritualem, à quo consolationem
& auxilium acciperet; ea dicendo
de persona ejus, quæ libentius esi-
audiri & magis ei credi facient. Sed
quamvis hoc non fieret, invisat
eum

eum Sacerdos, & salutet eum, & amanter appellet, & de morbo interroget, & compatiatur ejus æg-ritudini, & compassionem ipsam præseferat; ut amoris significatio conciliet benevolentiam apud æg-rotum: quæ multum conferet, ut quæ ad salutem suam faciunt, ab eo libentiùs audiat. His præmissis blande hortetur ægrotum, ut ad Deum pro remedio confugiat; qui sæpè per morbos hoc agit, ut qui obliviscebantur sui Creatoris, hoc quasi stimulo incitati ad ipsum re-fugiant. quòd autem propter pec-cata interdum immittantur mor-bi, patet in paralytico Joan. 5. un-de sanato Christus ait: *Vade, & jam ampliùs noli peccare, ne deteri-ùs tibi aliquid contingat.* Unde ob-servari oportet illud Innocentij salubre decretum, ut scilicet ini-tio morbi ægroti confiteri tenean-tur, ut medici in eorum curatione pergant. Deus enim, ut omnipo-

tens,

& tens, & animæ, & corporis morbos
 curare potest, & ut Pater noster a-
 mantissimus, vult omnia, quæ no-
 bis sunt convenientia, si humiliter
 ab eo petamus, tribuere. Prius ta-
 men necesse est ejus amicitiam, &
 gratiam procurare. Nam licet Pa-
 ter sit clementissimus, & magis o-
 mnia bona nobis conferre velit,
 quam nos accipere, nihilominus
 quia justus est, vult, ut, qui pecca-
 vit contra ipsum, agnoscat suum
 errorem: & ut ei displiceant, quæ
 malè gessit contra suum creatorē,
 & tam multorum beneficiorū au-
 ctorem, & ut confiteatur Sacerdo-
 ti, cui dedit Deus facultatem ab-
 solvendi ab omnibus peccatis, &
 ita dicatur, quòd ex ea confessio-
 ne debeat initium facere suæ recō-
 ciliationis cum Deo. Si volet con-
 fiteri, benè est, & cætera fiant, ut
 suprà.

Si adhuc nollet confiteri, vel dif-
 ferret, dicere illi oportet illud Ec-
 cle-

clericali de quo supra cap. 2. *Fili
 non tardes converti ad Dominum; &
 reliqua*, quæ ibi habentur contra
 differentes: quia si mors in statu
 peccati aliquem deprehendat, est
 certa damnatio, faciat ergo quod
 facturus est, dum tempus habet.
 fortè etiam divina bonitas, si misit
 hoc flagellum propter peccata, cum
 ea confessus erit, restituet sanita-
 tem corporis, quòd si omnino ab
 hac vita recedendum erit, videat
 ipse, quanti referat ad æternam vi-
 tam transire, & ab æterna damna-
 tione liberari. si opus erit addi po-
 terit aliquid de honore, ut scilicet
 quòd magna infamia sit in tali
 tempore non se disponere ad mori-
 endum, ut decet Christianum;
 quòdque nec sepulturâ dignus es-
 set Christianis consuetâ. addatur
 etiam quòd consolationem magnâ
 sperare debeat postquam confessus
 fuerit peccata sua, licet modo mo-
 lestum esse videatur confessionem
 instituere.

Quòd

Quòd si ne tunc quidem se paratum ad confitendum ostendit: curret intelligere causam ejus rei. aliquando enim id accidere posset ex infidelitate, vel hæresi, aliquando etiam ex desperatione propter malè actam vitam, & multa, graviâque peccata, quæ fortè à multis annis non est confessus: aliquando etiam ob pactum aliquod initū cum Dæmone, qui ipsum jam vicinum morti retinet, ne confiteatur: aliquando ex affectu aliquo fixo circa aliqua peccata, à quibus non vult ipse recedere: quale est odium, vel vindictæ appetitus, vel usura, aut aliqua malè parata, quæ non vult restituere, aut carnis peccata, vel si quid hujusmodi est; aliquando accedia quædam, & difficultatis confitendi horror.

Si infidelitas, vel hæresis detegitur, ea quæ de fide dicta sunt cap. 12. proderunt potius, quàm disputare in particulari, nisi magnā

daret occasionem ægrotus rationē
 sui erroris assignando; tunc enim
 confutari id expediret, vel ab eo
 qui juvat, vel ab alio in ejusmodi
 rebus peritiori; sed communia il-
 la magis ad rem faciunt, etiam in
 hoc casu, ut plurimum. Peti eti-
 am ab eo posset, an putet salutem
 cōsequi eos posse, qui tenent quod
 Catholici Christiani tenemus. Si
 negat; absurdum jam est manife-
 stē tam multa millia hominū, qui
 virtuti, & pietati dediti fuerunt,
 damnari. Si admittit (ut quidam
 infideles admittunt, & etiam hæ-
 retici) salvos esse posse; tunc in-
 ferre poterit: cū ergo qui cre-
 dunt, quod Ecclesia Catholica cre-
 dit salvi esse possint per te, per nos
 autem nullus esse salvus possit ex-
 tra hanc Noë arcam; cur in tanto
 periculo damnationis æternæ po-
 tius, quàm in securo statu vis ex
 hac vita decedere? Addi etiam pos-
 sunt, quæ ad affectum movendum
 faci-

faciunt: quale est in inferno pœnis
nunquam finiendis cruciari, & in
hac vita in infamiam suam & suo-
rum indelebilem incidere.

Si animadvertitur, quòd sit po-
tius desperatio ob gravitatem, &
multitudinem peccatorum, tunc
locum habent, quæ de spe erigen-
da dicta sunt cap. 6. & 13. & quòd
totius mundi peccata, Dæmonum
simul & hominum, si in uno homi-
ne conjungerentur, in abyſſo miſe-
ricordiæ immenſæ, velut nihilum
abſorberi, & una gutta ſanguinis
Chriſti lavari poſſent. Novit De-
us figmentum ſuum, & ejus fra-
gilitatem, & ad peccata propenſio-
nem: & prompta eſt ipſius beni-
gnitas ad ignoſcendum, ſi humili-
ter quis ea agnoſcat, ei diſpliceat,
& veniam confidenter ſperet, &
poſtulet à Deo miſericordiam, per
Jeſum Chriſtum, &c.

Si (quod rarò accidit, ſed poteſt
tamen accidere) pactum aliquod

cum Dæmone initum, diffidentia, & desperandæ salutis causa esse percipitur: dici debet, quod proditori nullum pactum est servandum, licet propria manu, imò & sanguine (quod quidam fecerunt) esset chirographum Dæmoni datum: & quod deceptorem decipere debet, & confugere ad verum Deum, & Dominum nostrum Jesum Christum, qui creavit nos: & à potestate Dæmonis, & tenebrarum per sanguinem suum nos eripuit, & transtulit in regnū suum & exempla adduci possunt: ut illius, qui à beato Basilio adjutus est, & chirographum quod dederat Dæmoni, fuit ei restitutum, & aliarum personarum notarum, quas constat initum pactum cum Dæmone eluisse per confessionē, & viam salutis esse ingressas, & licet Dæmon non redderet chirographum, non refert: quia Christus Jesus Dominus est absolutus uni-

versorum; & ita dici debent, quæ ad spem faciunt, alibi dicta, & quæ ad contritionem, proponente ipso ægroto, si Deus vitam dederit, pœnitentiam & satisfactionem ad arbitrium confessarij.

Si difficultas confitendi ex eo procedit, quòd non velit ægrotus vel affectum peccati relinquere, vel rem injustè possessam, aut damnum illatum restituere: imprimis significetur ei, quòd certa mors imminet, quæ faciet, ut omnia bona hæc, & corpus ipsum cum suis affectibus relinquuntur: nec secū feret aliud quàm animam suam & bona vel mala, quæ egerit: & quòd ante tribunal Christi sistetur, ut secundum ea, quæ gessit vel ad ignem æternum damnetur, vel vitam æternam accipiat, & si timet filios in paupertate deferere, restituendo quod debet, vel ab injusto quæstu recedendo (nam in hoc solet esse major difficultas, quàm in

alijs affectibus) videat quàm sit
 contra omnem rationem, ut velit
 ipse in æternum paupertate, & di-
 ris tormentis cruciari, ut filij ha-
 beant bona temporalia, quæ fortè
 illis erunt causa ejusdem damna-
 tionis, & quibus fortè non diu fru-
 entur etiam in hac vita, quia malè
 parta malè dilabuntur, & de eis
 rarò gaudebit tertius hæres: &
 quòd Dei Patris veri providentiæ
 sunt committendi, postquam is fe-
 cerit quod justè pro eis possit. &
 demùm addi debent quæ timorem
 incutiunt pœnarum, & quæ move-
 re possunt ad præferenda his bonis
 terrenis cœlestia & sempiterna bo-
 na; ad quæ se disponet relinquen-
 do, quæ injustè hîc retinentur. Et
 varia hominũ ingenia varijs modis
 moventur, si via timoris non suf-
 ficit, nec spei: tentetur ea, quæ
 ratione amoris valeret movere, &
 vim habere posset in ijs, qui car-
 nalibus affectibus adhærent, & eti-
 am

am in alijs : explicando beneficia
Dei tam naturæ, quàm gratiæ, &
gloriæ, ut supra cap. 7. & charita-
tem Patris æterni, qui cùm inimici
essemus, dedit Filium suum, ut
nos servos redimeret : dilectionem
Filij, qui vitam suam dedit pro no-
bis, ut supra cap. 7. Aliqua etiam
de fãmâ vel bono nomine in hac vi-
ta possent quosdam movere, & si
observabit, quòd ægrotus his poti-
ùs, quàm illis rationibus vel mo-
dis moveatur : in eis magis hæreat
(cum moderatione tamen pruden-
ti) quæ efficaciora senserit, ut is
ad salutem suam curandam excite-
tur, ac juvetur. Si difficultas non
videtur in affectu fixo ad peccatũ
sed potiùs in acedia quadam, quæ
facit ut laborẽ se disponendi quis
exhorrescat : imprimis significan-
da est ei mortis imminentis vicini-
tas, & damnationis æternæ pericu-
lum, si non fecerit quod debet : de-
inde offerat suam operam qui juvat

morientem ad redigenda ei in memoriam peccata, & partem pœnitentiæ, si opus erit, pro ipso subeundam. & si ne tunc quidem vellet, prodesse posset, quod alicui ex Patribus nostris accidit cum quodam, qui confiteri sacramentaliter recusabat, ut scilicet per modum colloquij cum ægroto (semotis arbitris) interroget de speciebus peccatorum, quæ ipsius conscientiam premunt, descendendo quantum possit, & sit satis ad particularia; & cum jam vel omnia, vel magnam partem habuerit, dici posset ei: Ecce tu timebas laborem confessionis, & tamē ferē omnia confessus es, quæ oportebat. Vis ergo finire quod reliquum est, ut tibi impendam beneficium absolutionis: si admittet, tunc ut cum magis disposito, pergat ad reliqua, & ad dolorem pro peccatis habendum adjuvet, ut supra cap. 2. & cum eò adductus erit ut absolvi possit, eum absolvat.

Unde-

Undecunque accidat difficultas ægroto, si in primo congressu non sibi persuaderi finit, ut confiteatur, & ad mortem se disponat: curet qui juvat, vel eleëmofynas pro se faciat, & orationes, & Missarum sacrificia postulet, oret & ipse, ac Deo se comendet, vel si per se hæc non fecerit, committat alijs, ut pro ipso, quam largè fieri possit, ea præstent; & non ita eum, qui talis est, relinquat, si fieri possit, quin de nuò ad ipsum reditus pateat, ad agendum de ijs quæ ad animæ ipsius salutem pertinent. ideò, ut ne molestus sit ægroto (sic disposito præfertim) imò ut ei gratus sit, & consolationem adferat, studere debet; & si de aliquo alio putaretur, quòd futurus esset gratior ægroto, vel majoris auctoritatis apud ipsū suggerat amicis infirmi ut is evocetur. Si tandem ad confessionem adducetur, procedi cum eo poterit in communione, extrema unctione,

testamento, & alijs, quæ conferre dicebantur morientibus, prout dictum est cum benèdispositis ad auxilium ferendum procedendum esse, secundum quod tempus, locus & personarum qualitas feret.

C A P U T XVIII.

De ijs quæ ad morientem juvandum faciunt, sed sine ipso tractantur.

QUæ hætenus dicta sunt, ad ægrotantis auxilium, non nisi per ipsum vel saltem non sine ipso transigi possunt: alia sine ipso fieri possunt, & debent, ut quæ hîc dicentur.

Primum autem inter ea locum habet oratio Sacerdotis ipsius, qui juvat morientem: tam cum admisus ad eum est, ac recitat illud Beati Jacobi, scilicet, Infirmatur quis in vobis & cætera: dicitur; stans & aperto capite Evangelium, & orationem super infirmos dici solitam
quam

quã, cum admiscet alijs colloquijs cum infirmo alias preces, alta vel submissa voce, sed crebrius & diutius orabit, quando infirmus sensum & judicij usum amisit, ut etiam superius dictum. Alterum locum habet Oratio eorum, qui præsentes sunt, qui cum Sacerdote vel socio ejus dicent Lytánias, vel alias Orationes pro infirmis. Et hæc intelliguntur præter orationes, quas in via facere, & domi etiam debet, qui morientes juvat: de quibus primo capite.

Si commodè fieri poterit, ager cum ijs qui juncti sunt ægrotanti, vel ejus curam habent & rerum ejus, ut eleëmofynas pro eo faciant de bonis ipsius, vel ut volent, & Missas dici pro eo & in monasterijs & locis pijs orationes in ejus subventionem fieri curent: si etiam jejunia aut aliæ castigationes corporis, & aliqua vota, & piæ aliæ actiones & Missarum præcipuè sacrificia pro

eo fient, curare haud dubiè poterunt: & in omnibus id petatur ut Dominus infirmo sit propitius: & vel ei restituere dignetur sanitatē, si ad melius serviendū ipsi expediet; vel si ex hoc sæculo transferre in aliud omnino volet, ut benè ipsum disponat ad æternæ felicitatis consecutionem.

Si non fuerit in cubiculo aqua benedicta; curet ut afferatur: & cum ipse & alij aspergant eā interdum, & ipsum lectum & cubiculum contra Dæmonis molestias; si non habeat Crucifixi imaginem, vel aliam saltem quæ ad pietatem excitet, & juvet, adferri & ibi teneri curet: & infirmo ea osculanda interdū admoveatur, ut perejus aspectum vel osculum ad aliquem pium affectum excitari possit.

Cùm ad vitæ finem proximè accedere, & in agone esse videtur, comendatio animæ secundum communem Ecclesiæ ritum fiat ab eo, qui

qui adjuvat & tunc potissimum, cum cætera sunt peracta quæ præcedere ad auxilium morientis debent, vel cum ipse non est jam sensuum & mentis compos; tunc enim commendatio prædicta, & orationes, & pia opera, de quibus suprà, præcipua sunt adjumenta, quæ morienti adferri possunt.

Removeantur ab ægrotantis aspectu, qui bonam ipsius præparationem ad moriendum impedire possent: ut esse solent persæpè filij, uxor, qui potiùs humanos affectus, quam spirituales in eo provocarēt, secus esset si spirituales, & ad infirmum adjuvandū idonei crederentur: adhibendi autem essent homines boni & pij qui morienti assisterēt, & bona aliqua suo loco & tempore, suggererent, & saltem pro eo orarent, & in agone Symbolum Apostolorum & passionem Domini, vel aliquos Psalmos ad rem accommodatos & ex more Ecclesiæ

super agonizantes dici consueveros
 prælegerent: quales sunt qui sequuntur.
 Psalmi, Qui habitat in Adjutorio
 Altissimi. Dominus illuminatio mea.
 In te Domine speravi. Quemadmodum
 desiderat cervus ad fontes aquarum. De
 profundis. Dominus regit me, & nihil
 mihi deerit. Ad te Domine Levavi
 animam meam. Lætatus sum in his
 quæ dicta sunt mihi. Eripe me Domine
 ab homine malo & alij, qui melius
 leguntur quam memoriter dicuntur,
 & si aliquid intelligit patiens, illa
 inculcanda magis sunt, quæ ad ejus
 gustum & utilitatem tunc magis
 pertinent. Symbolum etiam circa
 horam transitus, non semel recitari
 expedit ea voce, quæ affectum
 pium excitet, & sic non confundetur
 moriens cum loquetur inimicis
 suis in porta juxta Psal. Laudabile
 autem erit, si Sacerdotes fuerint,
 vel saltem aliqui eorum, qui hæc
 & alia orabunt in ipsius ægro-

grotantis cubiculo, non solū postquam sensibus integris esse desijt, sed etiam dum adhuc intelligit, & si posset ipse sine molestia audire aliqua ex his, & eorum expositionē, bene quidem: si non posset, utiliter tamen à prædictis Sacerdotibus, vel alis pijs hominibus, licet non audiret ipse, nec sciret, huiusmodi orationes fierent: & interim etiam dum aliquis agonizanti loquitur, possent alij talia subsidia, orādo seorsum, vel simul, ei prestare: imò & pueri vicini, ut orent, pro talibus, optandum esset, dicendo Credo, Pater noster, Ave Maria, Salve Regina, Litanias, & alia,

C A P U T XIX.

De ijs quæ adjuvandos eos pertinent, qui assistunt morienti.

Qui morientem alijs præsentibus juvat, quamvis præcipua intentione ad infirmi auxilium feratur, rationem tamen suo loco & tem.

tempore aliorum audientium habere poterit, & debebit. ut ex his, quæ infirmo dicuntur, vel si quid aliud propter eos addatur, ædificationem accipiant.

Aliquæ etiam digressiones fieri possunt (& interim conquiescet aliquantulum infirmus) ad hoc ipsum, ut scilicet præsentibus juven- tur, sive omnibus simul, sive huic & illi loquatur seorsum.

Cùm autem ægrotus vel jam obijt, vel omnino judicij, aut sensuum usu privatus est magis adhuc locum habent, quæ ad Assistentes dicuntur. quædam ergo dici eis possunt ad infirmi utilitatem, ut paulò ante diximus: scilicet ut & orari, & Missas offerri, & eleëmofynas pro eo vivo vel defuncto fieri, vel alia pietatis, & charitatis aut pœnitentiæ opera curèt, prout discretio circumstantijs personarum cōsideratis dictabit. Et si præsentem se non fore putat in hora mortis,
hor.

hortetur ut eo tempore dicant Litanias vel alias orationes, nec ipsi filij & uxor vacent, quin potius ipsi orent, licet non expediat fortè, ut sint præsentés morituro, sed aliibi id faciant, dicentes Coronas, vel Miserere, vel invocantes Beatam Virginem, Angelos, & Sanctos, ut adsint morienti, & pro eo intercedant.

Quædam verò ad ipsorum Assistentium ædificationem, sumpta occasione ex eis, quæ de infirmo vel mortuo sunt visa, dici possunt, ut;

Quàm bona sit præparatio ad mortem innocens vita: quàm profit etiam frequens usus Sacramentorum & per confessionem aliquã generalem & diligentem, sic suam purgasse conscientiam & pacasse, ut nullum in articulo mortis negotium, peccatorum confessio, aut obligatio ad restitutionem facessant.

Quod

Quod sæpè in sanitate mortis memoria habenda sit, & sic vita instituenda, ut in articulo mortis institutam vellemus.

Quàm preciosum sit tempus, quod ad salutem nostram operandam dat nobis Dominus, scilicet ut sunt nundinæ mercatori, ut aurifodina detecta, vel thesaurus nō clausus divitias sitienti, ut serenum tempus & prosper ventus naviganti, ut tempus messis agricolæ, qui si præterire sinant præsentem occasionem, nunquam eam fortassis similem sunt habituri: cū vel una hora esset morienti magnopere expetenda, in qua integris sensibus & iudicio posset per pœnitentiam & bona opera se disponere ad beatitudinem, & ejus defectu posset aliquis in æternam damnationem incidere; ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domesticos fidei.

Quanta

Quanta sit vanitas rerum temporalium; cum dignitates, honores, divitiæ, voluptates & omnia, quæ hîc magni fieri solent, relinquuntur: ipsum corpus in pulverem redigatur, ad cujus commoditatem tam multa & tam sollicitè fiunt, perinde ac perpetuò esset hîc vivendum.

Quantum sit momentum virtutis, quantus actionum bonarum fructus: cum vitam æternam promerentur, & morientes comitentur, juxta illud Apocalypsis: *Audivi vocem de cælo dicentem mihi, scribe, Beati mortui, qui in Domino moriuntur: amodo enim jam dicit spiritus, ut requiescant à laboribus suis: opera enim illorum sequuntur illos, & utique, ad gloriam perpetuam & felicitatem operantium sequuntur.* Diligenter ergo eis dum possumus insistamus, ut hortatur Apostolus, *Bonum autem facientes, non deficiamus, tempore enim suo metemus non deficientes.* Cùm

Cum mors sit tam certa, & ejus hora tam incerta, quare quodidie sic debemus nos disponere, ut securè possimus eodem die mori: nec debemus nobis longam vitam polliceri, nec in aliud tempus emendationem vitæ & bonas actiones rejicere, incerti, an hunc diem integrum victuri simus.

Quod optandum sit, ut in hora mortis, non adhæreat affectus humanus rebus vel personis terrenis, sed cor totum liberum & expeditum ad cœlestia desideranda, & summum bonum unicè amandum se convertat & quàm felices sint qui sic se habent, vel saltem ex præparatione ante id ultimum tempus facta. unde curare debemus, dum vivimus sani, ut id ita fiat.

Quod ad testamentum attinet, quàm conveniat, ut dum quis valet sensibus, & judicio, id faciat: ne vel carendo usu integro judicij, deliramentum faciat pro testamento:

to: vel consanguineis, aut alijs circa mortē urgentibus, vel fortē impediētib; ejus voluntatē (quod tamen esse grave peccatum declaratur) non qua debet ratione fiat, nec, ut par esset, animæ testantis, per opera vel legata pia consulatur. ideò expedire etiam, ut dum quis valet, vel antequam morbus ingrauescat, ea exequatur ipse (si potest) quæ in testamento legare alijs decrevit, vel saltem maturè per testamentum, vel codicillum leget: ne procrastinando ad eum statū redigatur, ut nō possit jam, quod ipsius animæ magnopere conveniebat, præstare. Et alia hujusmodi habitā ratione personarū opportunè dici circumstantibus, vel in communi; vel seorsum agendo cum quibusdam possunt.

C A P U T XX.

Ordo commendationis animæ.

K Yrie eleison. Christe eleison.
Kyrie eleison.

San-

Sancta Maria, ora pro eo.
 Omnes sancti Angeli & Archange-
 li, orate pro eo.
 Sancte Abel, ora pro eo.
 Omnis chorus iustorum, ora pro eo.
 Sancte Abraham, ora pro eo.
 Sancte Joannes Baptista, ora.
 Omnes Ss. Patriarchæ, & Prophe-
 tæ, orate.
 Sancte Perre, ora.
 Sancte Paule, ora.
 Sancte Andrea, ora.
 Sancte Ioannes, ora.
 Omnes sancti Apostoli & Evange-
 listæ, orate.
 Omnes sancti Discipuli Dñi, orate.
 Omnes sancti Innocentes, orate.
 Sancte Stephane, ora.
 Sancte Laurenti, ora.
 Omnes Ss. Martyres, orate.
 Sancte Sylvester, ora.
 Sancte Gregori, ora.
 Sancte Augustine, ora.
 Omnes sancti Pontifices & Confes-
 sores, orate.
 San-

Sande Benedicte,	ora.
Sande Francisce,	ora.
Omnes SS. Monachi & Eremitæ,	orate.
Sandæ Maria Magdalena,	ora.
Sandæ Lucia,	ora.
Omnes sandæ Virgines, & Viduæ,	orate.
Omnes Sandi & Sandæ Dei, in-	
tercedite pro eo.	
Propitius esto, parce ei Domine.	
Propitius esto, libera eum Domine.	
Propitius esto,	libera.
Ab ira tua,	libera.
A periculo mortis,	libera.
A mala morte,	libera.
A pœnis inferni,	libera.
Ab omni malo,	libera.
A potestate Diaboli,	libera.
Per Nativitatem tuam,	libera.
Per Crucem & Passionem tuam,	libera.
Per Mortē & Sepulturam tuā,	lib.
Per gloriosam Resurrectionem tu-	
am,	libera.
	Per

Per admirabilem Ascensionem tuam, libera.

Per gratiam Spiritûs sancti Paracleti, libera.

In die iudicii, libera.

Peccatores, te rogamus audi nos.

Ut ei parcas, te rogamus audi nos.

Kyrie eleison. Christe eleison.

Kyrie eleison.

Deinde cùm in agone sui exitûs anima anxietur, dicantur sequentes Orationes.

Oratio.

PROficiscere anima Christiana de hoc mundo, in nomine Dei Patris omnipotentis, qui te creavit: in nomine Iesu Christi Filij Dei vivi, qui pro te passus est: in nomine Spiritûs sancti, qui in te effusus est: in nomine Angelorum & Archangelorû: in nomine Thronorum & Dominationum: in nomine Principatum & Potestatû: in nomine Cherubim & Seraphim: in nomine Patriarcharum & Pro-
phe-

phetarum: in nomine sanctorum
Apostolorum & Evangelistarum: in
nomine sanctorum Martyrum &
Confessorum: in nomine sancto-
rum Monachorum & Eremitarum:
in nomine sanctarum Virginum, &
omnium Sanctorum, & Sanctarum
Dei: hodie sit in pace locus tuus,
& habitatio tua in sancta Sion. Per
eundem Christum Dominum no-
strum. R. Amen.

Oratio.

DEus misericors, Deus clemens,
Deus qui secundum multi-
tudinem miserationum tuarum pec-
cata penitentium deles, & preter-
itorum criminum culpas venia re-
missionis evacuas: respice propitius
super hunc famulum tuum N. &
remissionem omnium peccatorum
suorum rota cordis confessione
poscentem deprecatus exaudi. Re-
nova in eo, piissime Pater, quid-
quid terrena fragilitate corruptum
vel quidquid diabolica fraude vio-

K

latum

latum est : & unitati corporis Ecclesiæ membrum redemptionis annecte. Miserere Domine gemituū, miserere lachrymarum ejus : & non habentem fiduciam , nisi in tua misericordia, ad tuæ sacramentum recōciliationis admitte. Per Christum Dominum nostrum.

R. Amen.

COmendo te omnipotenti Deo, charissime frater, & ei, cujus es creatura, committo : ut cum humanitatis debitum morte interveniente persolveris, ad auctorem tuum, qui te de limo terræ formaverat, revertaris. Egredienti itaque animæ tuæ è corpore splendidus Angelorum cœtus occurrat : judex Apostolorum tibi senatus adveniat : candidatorum tibi Martyrum triumphator exercitus obviet : liliata rutilantium te Confessorū turma circumdet : jubilantium te Virginum chorus excipiat : & beatæ quietis in sinu Patriarcharum te complexus

plexus adstringat: mitis atque festivus Christi Jesu tibi aspectus appareat, qui te inter assistentes tibi jugiter interesse decernat. Ignores omne, quod horret in tenebris, quod stridet in flammis, quod cruciat in tormentis. Cedat tibi terribilissimus Satanas cum satellitibus suis: in adventu tuo te comitantibus Angelis contremiscat, atque in æternæ noctis chaos immane dif-
fugiat.

Exurgat Deus, & dissipentur inimici ejus: & fugiant qui oderunt eum, à facie ejus. Sicut deficit fumus, deficient: sicut fluit cera à facie ignis, sic pereant peccatores à facie Dei: & justi epulentur, & exultent in conspectu Dei. Confundantur igitur & erubescant omnes tartareæ legiones, & ministri Satanæ iter tuum impedire non audeant.

Liberet te à cruciatu Christus, qui pro te crucifixus est. Liberet

te ab æterna morte Christus, qui pro te mori dignatus est, Constituat te Christus Filius Dei vivi intra paradisi semper amœna virentia, & inter oves suas te verus ille Pastor agnoscat. Ille ab omnibus peccatis tuis te absolvat; atque ad dexteram suam in electorum suorum te forte constituat, Redemptorẽ tuum facie ad faciem videas, & præsens semper assistens, manifestissimam beatis oculis aspicias veritatẽ. Constitutus igitur inter agmina beatorum, contẽplationis divinæ dulcedine potiaris in sæcula sæculorum.

R. Amen. *Oratio.*

Suscipe Domine servum tuum in locũ sperandæ sibi salvationis à misericordia tua. R. Amen.

Libera Domine animam servi tui, ex omnibus periculis inferni, & de laqueis pœnarum, & ex omnibus tribulationibus. R. Amen.

Libera Domine animam servi tui, sicut liberaſti Enoch & Eliam
de

de comuni morte mundi. *R.* Amen.

Libera Domine animam servi tui, sicut liberaſti Noë de diluvio. *R.* Amen.

Libera Domine animam servi tui, sicut liberaſti Abraham de Ur Chaldæorum. *R.* Amen.

Libera Domine animam servi tui, sicut liberaſti Job de paſſionibus ſuis. *R.* Amen.

Libera Domine animã ſervi tui, sicut liberaſti Iſaac de hoſtia, & de manu patris ſui Abrahæ *R.* Amē.

Libera Domine animam ſervi tui, sicut liberaſti Lot de Sodomis, & de flamma ignis. *R.* Amen.

Libera Domine animã ſervi tui, sicut liberaſti Moysē de manu Pharaonis Regis Ægyptiorū. *R.* Amē.

Libera Domine animam ſervi tui, sicut liberaſti Danielelem de lacu leonum. *R.* Amen.

Libera Domine animam ſervi tui, sicut liberaſti tres pueros de camino ignis ardentis, & de manu Regis iniqui. *R.* Amen. Li-

Libera Domine animam servi tui, sicut liberaſti Suſanā de falſo crimine. *R.* Amen.

Libera Domine animā ſervi tui, ſicut liberaſti David de manu Regis Saul, & de manu Goliæ. *R.* A.

Libera Domine animam ſervi tui, ſicut liberaſti Petrum & Paulum de carceribus. *R.* Amen.

Et ſicut beatiffimam Theclam Virginem & Martyrem tuam de tribus atrocibus tormentis liberaſti, ſic liberare digneris animā huius ſervi tui, & tecū facias in bonis congaudere cœleſtibus. *R.* Amen.

Oratio.

Deliſta juventutis, & ignorantias ejus, quæſumus, ne memineris Domine: ſed ſecundū magnam miſericordiam tuam memor eſto illius in gloria claritatis tuæ. Aperiantur ei cœli, collātentur illi Angeli. In regnum tuum Domine ſervum tuū ſuſcipe. Suſcipiat eum ſanctus Michaël Arch-
chan-

changelus Dei, qui militiæ cœlestis
meruit principatum. Veniant illi
obviam sancti Angeli Dei, & per-
ducant eum in civitatem cœlestem
Jerusalem. Suscipiat eum beatus
Petrus Apostolus, cui à Deo claves
regni cœlestis traditæ sunt. Adju-
vet eum sanctus Paulus Aposto-
lus, qui dignus fuit esse vas electio-
nis. Intercedat pro eo sanctus Jo-
annes electus Dei Apostolus, cui
revelata sunt secreta cœlestia. O-
rent pro eo omnes sancti Apostoli,
quibus à Domino data est potestas
ligandi atque solvendi. Intercedāt
pro eo omnes Sancti & Electi Dei,
qui pro Christi nomine tormēta in
hoc sæculo sustinuerūt: ut vinculis
carnis exutus, pervenire mereatur
ad gloriā regni cœlestis: præstante
Domino nostro Jesu Christo: Qui
cū Patre & Spiritu sancto vivit &
regnat in sæcula sæculorū & Amē.

Egressa autem anima dicitur.

Subvenite Sancti Dei, occurrite

An-

Angeli Domini: * Suscipientes animā ejus: * Offerentes eam in cōspectu Altissimi. *℣.* Suscipiat te Christus qui vocavit te, & in sinū Abrahæ Angelideducant te. Suscipientes. *℣.* Requie æternā dona ei Dñe, & lux perpetua luceat ei.

Kyrie eleison. &c. Pater noster. *℣.* Et ne nos inducas in tentationē. *℞.* Sed libera nos a malo. *℣.* Requiem æternam dona ei Dñe. *℞.* Et lux perpetua luceat ei. *℣.* A porta inferi. *℞.* Erue Dñe animā ejus. *℣.* Requiescat in pace. *℞.* Amen. *℣.* Dñe exaudi. *℞.* Et clamor meus. *℣.* Dñs vobis. *℞.* Et cum spiritu tuo.

Oremus.

Tibi Domine cōmendamus animā famuli tui N. ut defunctus sæculo tibi vivat: & quæ per fragilitatem humanæ conversationis peccatis cōmisit, tu veniā misericordissimæ pietatis absterge. Per Christū Dominum nostrum. Amen

O. A. M. D. G.

Vobis invoco, quam. Die vales. J. M. J.
 in hac necessitate usque in mortem J. M. J.
 in vobis confido, et firmo gressu J. M. J.
 meum corpus et animam vobis comendo J. M. J.
 in morte et vita maneo vobis dedit J. M. J.
 a me in tribulatione nolite descedere J. M. J.
 nam nemo perit, qui per vos manet J. M. J.
 in gravibus peccatis et me libere adjuvate J. M. J.
 in me pugna, sed! ne sitis procul J. M. J.
 pro salutis iugitu me defendite J. M. J.
 omnes hostes pelite et apud me manete J. M. J.
 ad illos me bene informate J. M. J.
 meam animam custodite, quia emigrabit J. M. J.
 post meam mortem, ad deum conpedite J. M. J.
 quia nuncius est in plangit. Amen J. M. J.
 in dixit bis in facta boni facti J. M. J.
 auf mich bau, in das Wort man J. M. J.
 mein Leib, in facta in facta J. M. J.
 in facta in facta, in facta in facta J. M. J.
 Amen in facta, in facta in facta J. M. J.
 in facta in facta, in facta in facta J. M. J.
 in facta in facta, in facta in facta J. M. J.
 in facta in facta, in facta in facta J. M. J.

in meinem Tod! sagst nicht weil J. M. J.
fürs Barmh.; reichth. wollest mich besüß J. M. J.
als Feindes Feindes, und bring mir Beistand J. M. J.
führ mich zum rechten Weg unterweisen J. M. J.
mein fromm Bewusstsein, wenn sie auf's Beste J. M. J.
trag meinem Tod, stehst sie zu Gatt J. M. J.

In actuali agone.

gelobt, und gebenedigt seye J. M. J.
Jesus, Maria Joseph, allzeit in mir sey
J. M. J. allzeit in mir gedanken
J. M. J. allzeit in mir münd
J. M. J. allzeit auf meiner Zung
J. M. J. allzeit mein letzter gedanke
J. M. J. mein letzter Sinn
J. M. J. mein letztes Wort
J. M. J. mein letzter Fußstapfen
J. M. J. mein letzter abson
J. M. J. sing lobes in
J. M. J. sing dankes in
J. M. J. sing ein in Gott und lebendig
O Herre in dir glaub ich. O Herre
in dir lobe ich. O Herre dir lobes in

über alles. O Herr, fröhlich mich annehmen
vünders gnädig. O Herr fröhlich mich
armen vünders barmherzig.
Jesus, Jesus, Jesus
G: M: G: in uns fündt befehl ist
mein geist.

gratias post hoc agilia Sca

gn. deus. G: fündt, O fündlich
Gott! in deus G: vündlich
O Herr, in deus gütlich Gott!
O G: fröhlich und in deus fröhlich, und
fündlich Maria, und alle heiligen
begehe ich mich jetzt, und in der
Stund meines Tods. Amen.

Non cum deus deo in oratione
victis, quasi aeterna vita secum
cum humilitate recitans, quasi
secum et huius aeterna vita
aeterna vita migrare postea, et
et aeterna vita aeterna vita
aeterna vita. Non fröhlich und gütlich, und
et fröhlich und gütlich, und
et fröhlich und gütlich, und

in dasen und das ich den
dinen eingetroffen sein von dem
gott all der salubt und lichte
in allem gebiet und fort
ich dir mich, und dem, mich
magen, das ich nicht
vermessen, in volge, in
meine fesslung und dem
fort, Amen.

o gott der du für den
sich nicht, gott, der du mich,
den du mich, den du mich
mit banden gebunden, wie ein
schuldiger Lamm zur schlacht: Canis
in jüdisch: Anna, Caipha, Pilatus, Herodi
unbittig für mich, der du mich
gegriffen, abgefesselt, und dem
mit dem löwen getrieben, mit bälgen
geprügelt und mit einem rosen ge
schlagen, am hals gebunden, am hals
mit eisern geschnitten, den ich
geheißt, mit gall, und dem
und mich, der du mich
in die hölle, o gott, der du mich

abgeschiedigste Person, welche ich
unwiderlich zu geniesse pflege,
und dich dem heiligsten Ewig. Le-
ben. Du wollest mich allen dem heiligsten
Freien befreien, und das in der Form,
welche du den mit dem göttlichsten
Wesen gesegnet hast. Der du mich
dem Leben, und heiligst was der
gott lobst und regierst in ewigster
Ehre.

~~Der du mich dem heiligsten Ewig. Leben.~~
~~und das in der Form, welche du den mit dem göttlichsten~~
~~Wesen gesegnet hast. Der du mich dem Leben, und heiligst was der~~
~~gott lobst und regierst in ewigster Ehre.~~

